duobus apoꝰ charitatē pfectiſſime ꝯmendat
in hoc ꝙ oſtendit ꝙ in actu charitatis ꝯſiſtit
ꝯplementū omnis v̓tutis ⁊ finis omnis bone
operatōis que intellr̄ in nomine precepti. vn̄
intellectus predicte diffinitōis eſt iſte. charitas
eſt finis precepti ⁊c. i. charitas eſt illud in quo
ꝯſiſtit omnis mandati adimpletio ⁊ omnium
v̓tutū pfectio. et hinc eſt ꝙ ſcriptura adeo no
bis ꝯmendat charitatem ⁊ maxime ſcriptura
noui teſtamenti. ⁊ apoſtolus eam laudat elegā
tiſſime. ¶ Qđ ergo obr̄ de obedientia ⁊ uita
eterna ꝙ debeāt dici finis precepti. dđ ꝙ obe
dientia ordinata eſt ad charitatē habendā. et
uita eterna non eſt aliud q̄ꝫ charitas ꝯſūmata
¶ Iteꝫ queritur de hoc quod dicit ꝙ finis eſt
deus pater filius ⁊ ſpūs ſanctus. neqꝫ hi tres
ſunt tres fines. Sed ꝯtra. Finis ē res qua fru
endū eſt. ſed hi tres ſunt tres res quibus fru-
endū eſt ſicut dicit aug. in li. de doctrina xp̄ia
na. ergo ſunt tres fines. ¶ Iteꝫ intentio finis
dirigitur per fidē. ſed fides ponit tres articu-
los in credendo patrē ⁊ filium ⁊ ſpūm ſcūm.
ergo pari rōne intentio intendit in eū ſtatuēs
ſibi tres fines. ¶ Queritur ergo quare non ſit
diuerſitas finiū ſicut pluralitas articuloꝝ. ¶
R̷. dđ ꝙ rōnis eſt diſtinguere ⁊ uoluntatis uni
re. Rurſus ſicut dicit Dam. Perſone diſtin-
guuntur rōne ⁊ ꝯueniunt re ⁊ natura. Fm hoc
ergo intelligendū eſt ꝙ nomina illa que ſunt
ꝯmunia ad rē ⁊ rōnem illa poſſunt plurificari.
Ille uero que ſunt realia plurificari non poſſūt
ideo poteſt dici ꝙ pater ⁊ filius ⁊ ſpūs ſāctus
tres ſunt res. non tñ poteſt dici ꝙ ſint tres bo
nitates. Rurſus quia articulus dicit ꝙ eſt ex
parte rōnis. finis uero dicit quod reſpicit uo-
luntatē. ideo poſſumus dicere plures articl̄os
non tñ poſſumus dicere plures fines. Iꝫ tamē
plures ſint articuli vna tñ eſt in eis v̓itas. qꝛ
cum ueritas ꝯplexa fm ꝙ aliquid ponit redu
catur ad ueritatem incōplexā. ⁊ vna ſit v̓itas
incōplexa in patre ⁊ filio ⁊ ſpū ſcō fm ꝙ ſūt
vna entitas ⁊ una ueritas. illi tres articuli ſup
unam v̓itatem realem fundari habent. ¶ Ad
illud ergo quod obr̄ ꝙ ſunt tres res. dđ ꝙ rō
illa non ualet. ſunt tres res. ergo tres fines.
quia procedit a pluralitate perſonali ad plura
litatē eēntialē. et differenter accipitur res cuꝫ
dicitur finis eſt res. ⁊ cum dr̄ tres ſunt res. ¶
Ad illud quod obr̄ ꝙ fides diſtinguit. dđ ꝙ
ex hoc nō ſequitur ꝙ intentio diſtinguat plu
res fines ſicut fides plures articulos cum in-
tentio in charitate ꝯſūmetur ⁊ charitatis ſit
unire plus habet intentio rōem uniendi q̄ꝫ rō
nem diſtinguendi. ¶ Item queritur de qōne
ultimo ꝓpoſita in lit. quam magr̄ non deter-
minat in partem alterā. utrū. ſ. uoluntas finis
⁊ eius quod eſt ad finē ſint due uoluntates uł
una. Nam ꝙ due ſint uidetur per hoc ꝙ vna
eſt creati ⁊ alia increati. vna tēporalis et alia
eterni. ꝙ auteꝫ vna ſit uidetur per hoc ꝙ ibi
eſt unū ꝓpter alteꝝ. vbi autem hoc eſt ibi tm̄
unum eſt vt cum diligo uinum dulce non dili-
go duo ſed unū. ¶ R̷. dđ ꝙ magr̄ hic ponit
duas rōnes nec tamen aliquaꝫ eaꝝ reprobat.
nec aliquā magis approbat. Et ratio huius ē
quia ꝭ diuerſas ꝯſideratiōes ueꝝ dicit utraqꝫ
⁊ utrūqꝫ oportet dicere. vna enim dicit ꝙ ſūt
uolūtates due. alia dicit ꝙ ē uoluntas una. hoc
auteꝫ dixerunt aſpicientes ad diuerſa. volun
tas enim finis duplr̄ pōt eē. aut ſicut obiecti.
aut ſicut finis in rōe finis. Si ſit uolūtas finis
ſicut obiecti ſic cū aliud ſit obiectū finis creatū
⁊ aliud increatū. alia eſt uolūtas qua uolo finē
⁊ alia qua uolo illud qđ eſt ad finē ſicut aliꝰ ē
motus affectōis quo amo deū in ſe. ⁊ aliꝰ quo
amo creaturā. Si aūt ſit uoluntas finis ſub ra
tōe finis inquantū. ſ. aliud habet ad ipſam or
dinari. ſic una uoluntate ⁊ uno decurſu uolo
utrūqꝫ. q̄ꝫuis uoluntas ſimul ⁊ ſemel non poſ
ſit ferri ſuper utrūqꝫ ſed ſucceſſiue ut patꝫ cū
amo comeſtionē ꝓpter ſalutem. quia ī amore
comeſtionis concludo amorem ſalutis. Et ꝭ
has duas uias duo ſunt modi dicendi proba-
biles ⁊ ueri ſi recte fuerint intellecti.

¶ Diſtinctio. xxxix.

Hic aūt oritur queſtio ſatis neceſ
ſaria ⁊c. ¶ Supra oñdit magr̄ vn̄
uoluntas habeat rectificari ⁊ de-
prauari. In hac pte inq̄rit quare
uolūtas magis deprauetur in ſuo actu q̄ꝫ ali-
qua alia potentia. ¶ Diuiditur autem pars iſta
in partes duas. In quarum prima inquirit de
cauſa deprauationis uolūtatis deliberatiue. In
ſecunda uero inquirit de rectitudine uolunta
tis humane fm ꝙ mouetur per modum natu
re. ibi Preterea hic ſolet q̄ri quō ītelligēdū ſit
¶ Prima ps diuidit̄ ī ptes duas. In q̄ꝝ prima

mouet q̄ſtionez ⁊ determinat. In ſecunda v̄o
opponit ɔtra predictam ſolutionē ad maiorē
ueritatis explanationem. ibi Sed adhuc que-
ritur quare huiſmodi naturalis ⁊c. Simil̄r ſe-
cūda pars principalis diuiditur in duas partes
In quaꝝ prima mouet dubitatōēz ⁊ opponit.
In ſcōa pte eā diſſoluit ꝑ diuerſoꝝ opiones.
ibi Propoſita eſt q̄ſtio ꝓfunda ⁊c. Et ſic prici
paliter duo determinat magr̄ i pte iſta. qual̄r
.ſ. uoluntas deprauari poſſit cuꝫ ſit naturalis
aie potentia. ⁊ qual̄r hō natural̄r bonū uelit et
appetat. ſ. rōne naturalis iudicatorij. qđ q̇dez
eſt ɔſcia que ſemp bonū dictat. ⁊ rōne ſcītille
rōis uel ɔſcie que quidē ē ſyndereſis q̄ ſemp
ad bonū inclinat ⁊ ɔ̄ maluꝫ recalcitrat.

HOc intelligentiā ergo huiꝰ ptis icidit
hic q̄ſtio circa duo. Et primo q̄ri
tur de ipa ɔſcia q̄ ē uolūtatis q̄dā re
gula directiua. Secūdo q̄ritur de ſyndereſi
q̄ dr̄ dr̄ ipſius ɔſcie ſcintilla. Circa primuꝫ
queruntur tria. Primo q̄ritur de ipa ɔſcia
in ɔparatōe ad ſubiectū. utrū. ſ. ſit ex pte co-
gnitiue uel ex parte affectiue. Secundo q̄-
ritur in ɔparatione ad origineꝫ. utrum. ſ. ſitᵃ
natura uel ab acq̄ſitōe. Tertio q̄rit̄ i ɔpa
tōe ad effcm̄ utꝝ. ſ. ois ɔſcia hēat obligare.

CIrca primū ſic ꝓceditur ⁊ q̄ritur utꝝ
ɔſcia teneat ſe ex pte itellcūs an ex
pte affcūs. Et ꝙ ex pte itellectus
uidetur. Primo ꝑ illud eccle. vij. Scit ɔſcia tua
qꝛ tu crebro maledixiſti alijs. ſꝫ ſcire eſt actus
proprius potentie cognitiue. ſi ergo ɔſcie eſt
ſcire. ɔſcia ſe tenet ex parte cognitiue. Itē
Dama. dicit ꝙ ɔſcia ē lex intellcūs noſtri. ſꝫ
lex intellcūs non dr̄ niſi ſcriptura que directe
reſpicit itellcm̄. ergo ɔſcia ſe tenꝫ ex pte po-
tētie intellectiue. Item omnis ſcia ē ex pte
intellcūs. ois ɔſcia eſt ſcia. ergo ois ɔſcia ē ex
pte intellectꝰ. Maior ꝓpoſitio per ſe manife
ſta eſt. minor ꝓbatur. Omnis ɔſcius alicuius
rei eſt ſciens illā rē. ergo a ɔiugatis ois ɔſcia
eſt ſcia. Item ɔſcia diuiditur per rectaꝫ et
erroneaꝫ. ſed erroneū reſpicit habitū uel actū
intellectū. ſi ergo diuiſū ⁊ diuidentia ſpectant
ad eandē potentiā anime. uidetur ꝙ ɔſciētia
teneat ſe ex parte potentie cognitiue. Itē
hoc ipm per actum oſtenditur. Legere eniꝫ et
iudicare ⁊ dirigere ⁊ teſtificari ⁊ arguere oīs
ſunt actus ſpectantes ad cognitionē. ſed oēs
hi actus attribuuntur ɔſcie. nam ɔſcia ē liber i
quo legimus. ɔſcia etiā interius indicat. ɔſcia
teſtificatur. ɔſcia arguit. ɔſcia etiaꝫ regit ⁊ di
rigit. ergo uidetur ꝙ ɔſcia ſe teneat ex parte
total̄r cognitiue cū actus ⁊ habitus ſint eiuſdē
potentie. Sed ɔ̄. Si ɔſcia tenꝫ ſe ex parte
cognitiue. aut ergo ſicut potētia. aut ſicut paſ
ſio. aut ſicut habitus. Non ſicut paſſio. qꝛ paſ
ſiones maxime reſpiciunt affectiuā. Non ſiſ
habitus. quia ɔſcia modo eſt munda mō im-
munda. quia nullus habitus tranſmutatur de
mundicia in imundiciā ⁊ ecōuerſo. Reſtat er
go ꝙ ſi ɔſcia ſe tenet ex parte cognitiue non
erit aliud q̄ꝫ potentia cognitiua. ergo ſi poten
tia cognitiua eſt de omnibus non ſolū de opa
bilibus ſed etiā de ſpeculabilibꝰ. uidetur ꝙ cō
ſcia non tm̄ attenditur ɔ̄ ea que ſunt moꝝ ſed
ɔ̄ ea que ſunt diſciplinaꝝ quod manifeſte fal
ſum eſt. Item ſicut intellectus ſe habet ad
ueꝝ ita affectus ſe habet ad bonū. ergo ſiquid
eſt cuiu ꝯperfectio ɔſiſtit in bonitate illud ma
gis ſpectat ad affectū q̄ꝫ ad intellectū. ſed con
ſcientia eſt huiuſmodi. dicit enim apo. i. Thi.
i. Charitas eſt de corde puro ⁊ conſcia bono.
Et iteruꝫ in eadem epiſtola. Milites in bona
militia habent fidem ⁊ conſcientiam. ergo ⁊c.
Item lex carnis repugnat legi mentis ſm
ꝙ Dam. dicit. ſed lex carnis ſe tenet ex pte
motiue. ergo ⁊ lex mentis tenet ſe ex eadem
parte. ſed conſciētia eſt lex mentis ſic ſupra
dixit Dam. ergo conſciētia tenet ſe ex parte
affectiue. Item remorſus eſt actio potentie
affectiue. Vbicunq̄ꝫ enim eſt remorſio ibi eſt
quidam dolor ⁊ paſſio. ſed conſcientie eſt re-
mordere ſicut dicitur ſuper illud. i. cor. quarto
Nihil mihi conſcius ſum. Glo. In nullo me
remordet conſcientia mea. ergo uidetur ꝙ
conſcientia ex parte affectiue ſe tenet. Itē
delectabile ⁊ penale ſe tenet ex parte potētie
affectiue. ſed in nobis eſt pena ⁊ letitia ex pte
conſcientie. vnde uermis conſcientie erit ma-
gna pena in damnatis. ergo uidetur ꝙ conſci
entia teneat ſe ex parte potentie affectiue nō
ex parte cognitiue. R℣. Ad predictoꝝ intel
ligentiā eſt notandū ꝙ ſicut nomen intellcūs
aliquando accipitur pro potentia intelligendi.
aliquando pro habitu. aliquando pro ipſo pri
cipio intellectiuo. ſic nomen conſcientie tripl̄r
conſueuit accipi a doctoribus ſacre ſcripture

Aliqñ.n.accipitur ꝯſcientia pro ipſo conſcito
et ſic dicit Jo Dam. ꝙ ꝯſcia ē lex intelcꝰ nr̄i
Lex.n.eſt illud qḋ p ꝯſciaȝ nouimꝰ. aliqñ vo
accipit̄ ꝯſcia p eo quo ꝯſcij ſumꝰ.ſ. p habitu
ſicut ꝯſcia accipitur p habitu ſcie cognoſcētis
Aliqñ aūt accipitur ꝯſcia p ipa potētia ꝯſcie-
te ut ita dicā ƀ ꝙ dr̄ ꝙ lex naturalis ſcripta ē
in ꝯſcientijs nr̄is. Cū ergo tribꝰ modis accipi
ſoleat ꝯſcie nomē.uſitatiori tñ mō nomē cō-
ſcie accipitur p habitu ſicut ⁊ nomē ſcie a quo
ꝯponitur. Si ergo q̄ratur cꝰ potētie ſit habitꝰ
dḋ ꝙ ē habitꝰ potentie cognitiue alr̄ tñ q̄ȝ ſit
ſpeculatiua ſcia.qꝛ ſcia ſpeculatiua eſt pfectio
itellectus nr̄i iquātū ē ſpeculatiuus. ꝯſcia vo
eſt habitus pficiens itellectū nr̄m iquantū eſt
practicus ſiue iquātū dirigit i ope. Et ſic itel-
lectus hȝ quodāmō rōem motiui. nō qꝛ effici-
at motū ſed quia dictat ⁊ inclinat ad motū. et
ppterea talis habitus nō ſimplr̄ noiatur ſcia
ſed ꝯſcia ut i hoc ſignificetur ꝙ habitus iſte
nō pficit ipaȝ potētiā ſpeculatiuā in ſe ſȝ put
ē quodāmō iūcta afficōi ⁊ opationi ppter qḋ
nos nō dicimꝰ ꝙ dictamē ꝯſcie ſit ad hoc pri
cipiuȝ.oē totū ē maius ſua pte. ⁊ ad ꝯſimilia
ſed bñ dicimꝰ ꝙ ꝯſcia dictat deū eē honoran
dū ⁊ ꝯſimilia pricipia q̄ ſunt ſicut regule agē-
doꝝ. ¶ Concedēdū ē ergo ſicut rōes oñdūt
ꝙ ꝯſcia ſe tenet ex parte potētie cognitiue.
lȝ no ſe teneat ƀ ꝙ ē ſpeculatiua ſȝ ƀ ꝙ ē pra
ctica.intellectꝰ.n.ſpeculatiuus ⁊ practicus eā
dē potētiā dicūt ſola extenſione differentē ſi
cut dicit phūs.nec ē aliquo mō intelligēdū ꝙ
itellectus practicus ſit appetitꝰ vel uoluntas.
hoc.n.negat ipſe phūs. ¶ Ad illud ergo qḋ
obr̄ in ꝯ̄riū ꝙ ꝯſcia nō pōt eē potentia neqȝ
paſſio neqȝ habitus ex parte cognitiue. dḋ ꝙ
imo noiare pōt ⁊ potentiā ⁊ habitū. ⁊ cū no-
minat potētiā nō noiat uniuerſalr̄ potētiā co
gnitiuā ſed put ſe extendit ad cognoſcēda q̄
ſunt moris ſiue ad moralia. cū autē noiat habi
tū nō ſolū noiat habitū naturalē imo etiā pōt
noiare habitū acquiſitū. ⁊ qꝛ habitus acq̄ſitꝰ
pōt purificare ⁊ fedare aīam. hinc eſt ꝙ ꝯſcia
dr̄ munda ⁊ imunda recta ⁊ non recta. verū-
tamē ille differentie plus reſpiciunt ꝯſciam ƀ
ꝙ ſtat pro nomine potentie q̄ȝ ƀm ꝙ ſtat pro
nomine habitus. ¶ Ad illud quod obr̄ ꝙ cō-
ſcia dr̄ eē bona ⁊ mala. dḋ ꝙ bonitas ⁊ mali-
cia non tm̄modo reſpiciunt affectū.imo etiaȝ
intellectū practicū ⁊ eius habituȝ.pro eo ꝙ in
tellectus practicus non tm̄ conſiſtit in uero ſȝ
etiam ſe extendit ad bonū. ⁊ ppterea iudica
toriū illud quod quidem eſt ꝯſcia bonum eſt
quando bonū dictat ⁊ ad bonū inclinat ⁊ a ma
lo retrahit ⁊ ipm̄ refugit. et ideo non ſequit̄
ꝙ ꝯſcia ſit in potentia affectiua. ad hoc enim
ꝙ dicatur bona nō oportet ꝙ ſit affectio per
eſſentiam ſed ſufficit ꝙ cū ipa uoluntate ⁊ af
fectōe habeat q̄ȝdā coīcantiā. ¶ Ad illud qḋ
obr̄ ꝙ lex carnis opponitur legi mētis. dḋ ꝙ
ſicut dicit magr̄ Hugo de ſancto vic. in ſen-
ſualitate ſiue in hoīe exteriori non tm̄ eſt cor
ruptio q̄ſtum ad potentiā motiuā ⁊ inclinati-
uā ſed etiā quantū ad ſenſitiuā. et ideo q̄uis
lex carnis principalr̄ ꝯſiſtat in ꝯcupia ad ma-
lum inclināte. nihilominus tamē preſupponit
fantaſticaȝ ⁊ cognitiuā ſibi carnalia inordina
te repñtantem. Et ſimiliter in lege mentis eſt
iſta duo ꝯſiderare. ꝯſcia autē quantū eſt de ſe
magis directe opponitur legi carnis rōne co-
gnitionis pambule q̄ȝ rōe ꝯcupie. ¶ Ad illḋ
quod obr̄ de remorſu. dḋ ꝙ ꝯſcia dr̄ remor-
dere ppter hoc ꝙ dū ipſa monſtrat aliqḋ ma
lū ipi affectui habēti rectitudinē ſuperinducit
remorſum pro eo ꝙ ille affectus recalcitrat.
vnde remorſus nō eſt a ꝯſcia pricipalr̄ mouē
te ſed ſicut a dictante. a ſcintilla autem ꝯſcie
que quidē eſt ſyndereſis ē ſicut a mouente ut
melius iam patebit. ¶ Ad illud quod obr̄ ꝙ
penale ⁊ delectabile ſunt ex parte ꝯſcie. dḋ ꝙ
non eſt a ꝯſcia nec in ꝯſcia niſi ſicut in diſpo-
nente ⁊ dictāte. gaudere enim ⁊ dolere pprie
affectionis eſt. ſed cum ꝯſcia que eſt rectus te
ſtis teſtificatur de bono facto quod eſt bonuȝ
⁊ de malo facto quod eſt malum generat ex
hoc dolorem uel gaudium in affectu. vnde et
apoſtolus dicit. Gloria noſtra hoc eſt teſtimo
niū ꝯſcie noſtre non attribuendo ipſi ꝯſciētie
principaliter paſſionem letandi ſed actum te-
ſtificandi.

SEcundo queritur utrum ꝯſcia ſit ha
bitus inatꝰ aut acquiſitus. ¶ Et ꝙ ſit
habitus innatus videtur. Ro.ij. Cū
gentes q̄ legem nō habent que naturalr̄ legis
ſunt faciunt ipſi ſibi ſunt lex quia oſtendunt
opus legis ſcriptū i cordibus ſuis teſtimoniū
illr̄ reddēte ꝯſcia. ⁊ glo. ibideȝ. Et ſi nō hēant
legē ſcriptā habent tñ legē naturalē qua ſibi

d

ꝯſciꝫ ſunt. ergo ex textu ⁊ glo. patet ꝙ ꝯſcia
dicit habitū naturalr̄ cordi humano inſcriptū
¶ Itē aug. i li. iij. de li. ar. Nō oē meritū boni
opis nō eſt paꝝ accepiſſe naturale iudicatoriū
quo ſapiaꝫ qs ꝑponat errori ⁊ q̄etē difficulta
ti. ſi ergo ꝯſcia eſt huiuſmodi iudicatoriū. eſt
ergo habitus homini inat⁹. ¶ Itē Iſido. Ius
naturale ē qd̓ natura docuit aīalia. ergo ſi na-
tura docuit animalia illud qd̓ ē iuris naturalis
multo forti⁹ docuit hoīeꝫ q̇ excellit oīa aīalia
Sꝫ cognitio iuris naturalis n̄ ē aliud q̄ꝫ ꝯſcia
ergo ⁊c. ¶ Itē naturalē habemus iſtinctū ad
appetendū beatitudinē ⁊ ad honorādū pētes
ſed hoc nō pōt eē ſine aliqua cognitōe. ergo
uidetur ꝙ ad huiuſmodi faciēda habeam⁹ ali
quā cognitōeꝫ naturalr̄ nobis ipreſſam. ſꝫ co
gnitio iclinans ad hoc ē ꝯſcia. ergo ⁊c. ¶ Itē
lex naturalis cognoſcitur ab hoīe aliquo mō.
aut ergo ꝑ acq̇ſitōeꝫ. aut ꝑ naturā. ſi ꝑ acq̇ſi-
tioneꝫ. ergo nō ꝺꝫ dici naturalis ſꝫ acq̇ſita ſic
nec v̓tutes politice. Si v̓o ꝑ naturā ⁊ cogni-
tio legis naturalis nō ē aliud q̄ꝫ ꝯſcia. ergo ⁊c
¶ Itē ius naturale naturalr̄ ligat uolūtatē. ſꝫ
ligamē uoluntatis neceſſario p̄cedit act⁹ cogni
tōis. affectū. n. p̄cedit intellectus. ergo ſi uolū
tas naturalr̄ ad illud ius ligatur. uidet̄ ꝙ illud
ius naturalr̄ ab aīa cognoſcatur. ſi ergo illius
iuris cognitio ē ꝯſcia pꝫ ⁊c. ¶ Sꝫ ꝯ. Phūs in
tertio de aīa dicit ꝙ aīa creata ē ſicut tabula
raſa i qua nihil depictū ē. ergo uidetur ꝙ aīa
a ſua prima ꝯditōe nullā habeat inatā cogni-
tōeꝫ. ſi ergo habit⁹ ꝯſcie dicit aliq̄ꝫ cognitōeꝫ
uidetur ꝙ nō ſit inat⁹ ſꝫ acq̇ſit⁹. ¶ Itē aug.
i primo li. retractationū retractat hoc qd̓ dixe
rat aīaꝫ creari ſciētē ſꝫ mole corpis opp̄ſſam
obliuiſci eoꝝ que ſciebat. ſꝫ n̄ retractaret niſi
hr̄et hoc ꝑ falſo. ergo falſū ē ꝓ aug. ꝙ aīa ha-
beat naturalr̄ cognitōeꝫ agēdoꝝ. ſi ergo ꝯſcia
ē huiuſmodi habit⁹ cognitiu⁹ uidetur ꝙ nō ſit
inat⁹ ſꝫ acq̇ſit⁹. ¶ Itē nō hr̄ cognitio de ꝯple
xo niſi hēat de icōplexo. vn̄ nō cognoſcit pri
cipiū q̇ nō cognoſcit terminos. ꝓpter qd̓ dicit
phūs ꝙ pricipia cognoſcim⁹ iquātū termios
ſꝫ cognitōeꝫ icōplexoꝝ nō hēm⁹ niſi mediāti
b⁹ ſenſib⁹. nemo. n. cognoſcit colorē niſi ꝑ ui-
ſū. ⁊ ꝓpterea amittētes unū ſenſū neceſſe eſt
unā ſciaꝫ amittere. ſi ergo oīs ſcia icōplexoꝝ
ē mediāte ſenſu neceſſe ē ꝙ oīs cognitio ꝯple
xoꝝ ſit acq̇ſita ⁊ accepta a ſenſu. ſꝫ ꝯſcia dic

cognitōꝫ ꝯplexi utpote alic⁹ regule iuris natu
ralis. ergo uidetur ꝙ ꝯſcia nō dicat habitū in
natū ſꝫ acq̇ſitū. ¶ Item eq̄lis difficultatis uel
maioris ē ſcire ea q̄ ꝑtinēt ad mores ſic ea q̄
ꝑtinēt ad ſimplicē ſpeculatōeꝫ. ſꝫ ſcia q̄ ē ha-
bit⁹ cognitiuus ſpeculādoꝝ nō ē nobis inata
ſꝫ acq̇ſita. ergo ꝑi rōe ⁊ ꝯſcia q̄ ē habit⁹ diri-
gēs i agēdis nō ē inata ſꝫ acq̇ſita. ¶ Iteꝫ oīs
habit⁹ naturalis ſemꝑ ē rect⁹. ꝯſcia aūt aliq̄n ē
recta aliq̄n erronea. ergo ꝯſcia nō ē habit⁹ na
turalis ſꝫ acq̇ſit⁹. ¶ Itē habit⁹ naturales omni
iſunt ⁊ ſemꝑ. qꝛ naturalia ſūt illa q̄ ſūt eadeꝫ
apud oēs. imo frequēter ſūt ꝯrie. ꝯſcia. n. non
ſemꝑ ieſt. qꝛ frequēter homo icipit hr̄e ꝯſciaꝫ
quā pri⁹ nō hēbat ſicut religioſus ex quo itrat
religionē hꝫ ꝯſciaꝫ ꝙ nō liceat ei facere ꝯ ꝯſi
lia. ⁊ hāc pri⁹ n̄ hēbat. ergo ⁊c. ¶ R̄. ꝺ ꝙ ad
p̄dcōꝝ itelligētiā ē notādū ꝙ p̄ter illā pōnem
platonicā q̄ poſuit oēs habit⁹ cognoſcēdoꝝ eē
aīe ſinglr̄ inatos ſꝫ obliuiōi dari ad tp̄s ꝓpter
corpis molē quā iprobat ⁊ reprobat tā phūs
q̄ꝫ aug. tres fuerūt opīones doctoꝝ de origīe
habituū cognitiuoꝝ. ⁊ oēs tres ille pōes i hoc
ꝯcordāt ꝙ ſic v̓tutes ꝯſuetudiales nec ſūt oīo
a natura nec oīo ab acq̇ſitōe ſꝫ quodāmō ſūt
nate quodāmō acq̇ſite. ſic etiā ⁊ habit⁹ cogni-
tiui nec ſūt oīo inati neq̄ꝫ oīo acq̇ſiti ſꝫ quo-
dāmodo innati ⁊ quodāmō acquiſiti. In aſſi-
gnādo aūt modū ꝓ quē iſti habit⁹ ſūt inati ⁊ ꝓ
quē ſūt acq̇ſiti diuerſificātur diuerſi. q̇dā. n.
dicere voluerūt inati ſunt itellectui agēti ſed
acq̇ſiti ſunt q̄ꝫtū ad itellectū potētiale. ⁊ q̄ꝫtū
ad illū itellcm̄ dicit phūs aīaꝫ creari ſicut tabu
lā nudā. ⁊ ille intellect⁹ ē q̇ hꝫ ꝑfici mediātib⁹
potētijs ſenſitiuis. ſꝫ illud nō uidetur eē ꝯſo-
nū nec v̓bis phi nec v̓itati. ſi. n. itellcūs agēs
hr̄et habit⁹ cognoſcēdoꝝ quare nō poſſꝫ illos
coīcare poſſibili ſiue adiutorio ſenſuū iferioꝝ
Rurſus ſi intellectus agens haberet habitus
cognoſcendorum iam anima a ſua conditiōe
non eſſet ignorans imo potius eſſet ſciens.
Difficile eſt etiam ſimul cum hoc intelligere
quomodo ſpecies dicantur eſſe in intellectu
agente cum poſſibilis dicatur quo eſt omnia
fieri ⁊ agens quo eſt omnia facere. Et ideo ē
ſecundus modus dicendi ꝙ habitus cognitiui
quodāmō ſunt inati quodāmodo acq̇ſiti. ina-
ti. n. ſūt quo ad cognitōꝫ i uli. acq̇ſiti quo ad
cognitōꝫ i ꝑticulari ſiue inati quo ad cognitōꝫ

pricipioꝝ acq̇ſiti quo ad cognitionē ɔcluſionū
vnde dignitas eſt illa quam quiſq₃ ꝓbat audi
taꝫ. Sꝫ nec ille modus dōi cōſonat uerbis phi
ꝛ aug. nā phūs in li. poſterioꝝ ꝓbat ꝙ cogni
tio pricipioꝝ nō eſt nobis inata deducens ad
plura icōuenietia. ꝛ ibidē oſtēdit ꝙ cognitio
pricipioꝝ acq̇ritur uia ſenſus memorie ꝛ ex-
perientie. Aug. etiā in. xij. li. de trini. loquēs
de paruulo q̇ rn̄debat de oībꝰ pricipijs geo-
metrie dicit ibi ꝙ hoc nō erat quia anima illiꝰ
paruuli prius illa nouiſſet ſꝫ potius iſta uide-
bat i quadā luce ſui generis icorporea. quēad
modū oculus carnis uidet que i hac luce cor-
porea contra adiacent cuius lucis capax eiq₃
cōgruens ē creatꝰ. Et ꝓpterea ē tertius mo-
dus dōi ꝙ habitꝰ cognitiui quodāmodo ſunt
nobis inati ꝛ quodāmodo acq̇ſiti. non tm̄ lo-
quendo de cognitōe i particulari ꝛ de cogniti
one concluſionū. ſꝫ etiam de cognitōe pricipi
oꝝ. cum eni ad cognitōeꝫ duo concurrant ne-
ceſſario. ſ. ſpēs ſiue ſpūtia cognoſcibilis ꝛ lumē quo me
diante de illo iudicamus ſicut uidemꝰ i uiſu.
Et i precedenti auctoritate inuit aug. ꝙ ha-
bitus cognitiui ſunt quodāmodo nobis inati
rōne luis aie iditi. ſunt etiam quodāmodo ac
q̇ſiti rōne ſpēi. Et hoc q̇dem uerbis Aug. ꝛ
phi concordat. Omnes eni i hoc cōcordāt ꝙ
potentie cognitiue ſunt lumen iditū qd̓ uocat̄
naturale iudicatoriū. ſpēs aūt ꝛ ſimilitudines
reꝝ acq̇runtur in nobis mediante ſenſu ſicut
expſſe dicit phūs in multis locis. et hoc etiaꝫ
experientia docet. nemo eni unq̄₃ cognoſce-
ret totū aut partē. aut patrē aut matrem niſi
ſenſu aliquo exteriori ſpēm eius acciperet
Et hinc eſt ꝙ amittentes vnū ſenſū neceſſe
habemꝰ vnā ſcientiā amittere. Illud aūt lumē
ſiue naturale iudicatoriū dirigit ipam animaꝫ
i iudicādo tā de cognoſcibilibꝰ q̄₃ de opabili-
bus. Sꝫ hoc attendendū eſt pcipue. quia ſicut
inter cognoſcibilia quedā ſunt ualde euidētia
ſicut dignitates ꝛ prima pricipia. quedā ſunt
minus euidentia ſicut ɔcluſiones particulares
ſic ꝛ in operabilibus. quedā ſunt maxime eui
dētia. utpote illud. quod tibi non uis fieri alij
ne feceris. ꝛ ꝙ deo obtēperandū ē ꝛ ɔſimilia
Quēadmodū ergo cognitio primoꝝ pricipio
rū rōne illius luis dr̄ eſſe nobis inata q₂ lumē
illud ſufficit ad illa cognoſcenda poſt receptio
nē ſpēꝝ ſine aliqua perſuaſione ſuperaddita
ꝓpter ſui euidentiā. ſic ꝛ primoꝝ pricipioꝝ
moraliū cognitio nobis inata eſt pro eo ꝙ iu
dicatoriū illud ſufficit ad illa cognoſcēda. Rur
ſus quēadmodū cognitio particulariū ɔcluſio
nū ſciaꝝ acq̇ſita eſt pro eo ꝙ in nobis lumen
inatū nō plene ſufficit ad illa cognoſcenda ſꝫ
indiget aliqua perſuaſione ꝛ habilitatōe noua
Sic etiā intelligendū ē ex parte operabiliū ꝙ
quedā ſunt agenda ad que tenemur que non
cognoſcimꝰ niſi per inſtructionē ſuperadditā
ergo qm̄ ɔſcia noīat habituꝫ directiuū noſtri
iudicij reſpectu operabiliū. hinc eſt ꝙ quodā-
modo noīat habitū inatū. ꝛ quodāmodo no-
minat acq̇ſitū. Habitū inquā inatū nominat
reſpectu eorum que ſunt de primo dictamine
nature. Habitū uero acquiſitū reſpectu eorū
que ſunt inſtitutōis ſuperaddite. Habitū etiā
inatū dicit reſpectu luminis directiui. Habitū
nihilominꝰ acq̇ſitū reſpectu ſpēi ipius cogno
ſcibilis. naturale enim habeo lumen quod ſuf
ficit ad cognoſcendū ꝙ parentes ſunt hono-
randi. ꝛ ꝙ ꝓximi nō ſunt ledendi. nō tn̄ ha-
beo naturaliter mihi impreſſam ſpēm patris
uel ſpēm ꝓximi. His uiſis plana eſt rn̄ſio ad
queſtionē ꝓpoſitā ꝛ etiā ad obiecta. ɔcedo. n.
ꝙ ɔſcientia dicit habitū quodāmodo inatum
videlꝫ rōne illius luminis ſuper nos ſignati
quod quidem oſtendit nobis bona ꝛ quod eſt
ſeminariū alioꝝ habituū acquirendoꝝ. Et ſic
currunt rōnes ad primā partē inducte. ɔcedo
nihilominus ꝙ ɔſciētia dicit quodāmodo ha-
bitū acq̇ſitū. ſ. rōne ſpēꝝ ipoꝝ cognoſcibiliuꝫ
ſicut oſtendunt tres prime rōes ad ſecundaꝫ
partē inducte. Concedo etiā ꝙ dicit habituꝫ
quodāmō acq̇ſitū reſpectu ſpeculabiliū opa-
biliū ſicut tres alie rōes oñdūt. Siqua aūt ſūt
cognoſcibilia q̄ q̇dē cognoſcāt̄ per ſui eēntiā
nō per ſpēm reſpectu taliū poterit dici ɔſtia
habitus ſinglr̄ inatus utpote reſpectu huius
ꝙ eſt deum amare ꝛ deum timere. deus eniꝫ
non cognoſcitur per ſimilitudinē a ſenſu acce
ptam. imo dei noticia naturaliter eſt nobis in
ſerta ſicut dicit aug. Quid autem ſit amor ꝛ
timor non cognoſcit homo per ſimilitudineꝫ
exterius acceptā ſed per eēntiam. huiuſmodi
enim affectus eſſentialiter ſunt in anima. Ex
his patet rn̄ſio ad illā q̄ōnē qua q̄ritur utruꝫ
omnis cognitio ſit a ſenſu. dicendum ꝙ non
neceſſario enim oportet ponere ꝙ aīa nouit

d

deū ⁊ ſeipam ⁊ que ſunt in ſeipa ſine admini culo ſenſuū exterioꝝ. Vnde ſi aliquando dicat philoſophus ꝙ nihil eſt in intellectu niſi pri9 fuit in ſenſu ꝙ omnis cognitio ortū habet a ſenſu. intelligendū eſt de illis que quidē hn̄t eſſe in aīa per ſimilitudinē abſtratā. et illa dicuntur eſſe in aīa ad modū ſcripture. ⁊ ꝑpterea ualde notabiliter dicit phūs ꝙ in aīa nihil ſcriptū eſt. non quia nulla ſit in ea noticia ſed quia nulla eſt in ea pictura vel ſimilitudo abſtracta. et hoc eſt quod dicit aug. in li. de ciui. dei. Inferuit nobis deus naturale iudicatoriuꝫ ubi quid ſit lucis quid tenebraꝝ cognoſcitur. in libro lucis qui ueritas eſt q̄ ueritas in corde hominū naturalr̄ eſt ipreſſa.

TErtio queritur de ꝯſcientia q̄ſtum ad effectū ligatōis. ⁊ eſt queſtio utꝝ teneamur ad omne illud quod ꝯſcientia dictat eſſe neceſſariū ad ſalutem. ¶ Et ꝙ ſic uidetur. Ro. xiiij. Omne quod non eſt ex fide peccatū eſt. Glo. Quod non eſt ex fide .i. ꝯtra ꝯſcientiā ut credam9 malū eē peccatū eſt. ſed hoc non eſſet niſi ꝯſcientia ligaret ad omne illud quod ipſa dictat. ergo tenemur oē illud facere quod eſt de ꝯſcientie dictamine. ¶ Item lex obligat ad faciendū illud qđ ipſa dictat. lex enim dr̄ a ligando. ſed ꝯſcientia eſt lex intellectus noſtri. ergo tenemur ad omne illud quod ꝯſcientia dictat ad ſaluteꝫ eſſe neceſſariū. ¶ Item tenemur ad faciendu ꝫ illud quod iudex mandat. ſed ꝯſcientia eſt iudex noſter ſm ꝙ dicitur. vij. eccle. in glo. ergo tenemur ad omne illud quod cōſcientia dictat. ¶ Item regula eſt ꝙ quotienſcūꝙ aliquis facit aliquid credens eſſe mortale peccat mortalr̄ pro eo ꝙ ꝯtemnit deū. ergo ſi nō poſſumus non credere ea que ꝯſcientia dictat uidetur ꝙ quicq̇d ſit illud ſi ꝯtra hoc faciam9 peccamus mortaliter. Videtur ergo ꝙ teneamur ad faciendū omne illud quod ꝯſcientia dictat eſſe ad ſalutē neceſſariū. ¶ Sed ꝯtra. Si obligamur ad omne illud quod ꝯſcientia dictat. ſed ꝯſcientia dictat aliquando aliquid faciēdū ꝯtra deū. ergo tenemur facere ꝯtra deū. ſed nullus peccat faciendo illud ad quod tenetur. ergo faciendo ꝯtra deū nō peccamus. ¶ Iteꝫ quedam ſunt ita mala ſm ſe ꝙ deus non pōt facere ea nec illa ꝑcipere que nullo bono fine poſſunt fieri. ſed ad nihil poteſt obligare ꝯſcientia ad quod nō pōt obligare deus cū ꝯſcīa ſit infra deū. ergo ſi ꝯſcientia dictat talia uidetur ꝙ ad talia non poſſit obligare. ergo nō obligamur ad faciēdū talia. ¶ Itē ꝙ ad nihil poſſit ligare per ſe uidetur. quia peccatū oē eſt dictū uel factū uel ꝯcupitū ꝯtra legem dei ſicut dicit aug. ergo ſi ꝯſciētia dictat quid qđ non ſit de mandato legis diuine. facere cōtra illud non eſt peccatū cū non ſit facere ꝯtra legē dei. ergo nen tenetur quis ad illud faciendū. ergo ad nihil ligat ꝯſcientia quantū eſt de uirtute ſua. ¶ Itē nullus poteſt ab aliquo ligamine abſolui ꝑ dictamē ꝯſcientie. ergo nec ꝑ illud dictamen poteſt aliqđ uiculū icurrere. ergo uidetur ꝙ ꝯſcientia de ſe ⁊ per ſe ad nihil poſſit ligare. ¶ Eſt ergo queſtio ad quid cōſcientia liget. utrū liget ad omne quod dictat ⁊ utrū oīs ꝯſcientia liget. ⁊ utrū homo ſit ꝑplexus qn̄ ꝯſcientia dictat unū ⁊ lex diuina dicet ꝯtrariū. ⁊ cui magis ſit obtēperandū vtꝝ dictamini ꝯſcientie aut precepto ꝑlati cū obuiant ſibi adinuicē. ¶ R̷. dō ꝙ ꝯſcīa aliqn̄ dictat aliq̇d quod eſt ſm legē dei. aliqn̄ aliquid qđ eſt preter legē dei. aliqn̄ aliq̇d qđ eſt ꝯtra legem dei. ⁊ loquimur hic de dictamine per modū preceptōis uel ꝓhibitōnis. non ꝑ modū ꝯſilij ſiue perſuaſionis. In primis quidem ꝯſciētia ſimpliciter ligat ⁊ uniuerſalr̄ ꝓ eo ꝙ ad illa homo ligatus ē per legē diuinā. ⁊ ꝯſcīa q̄ illi ꝯcordat ligatū oñdit. In ſecūdis v̄o ꝯſcientia ligat q̄diu maneꝫ. vn̄ uel tenetur homo ꝯſcīaꝫ deponere. uel tenetur illud quod dictat ꝯſcīa adiplere. utpote ſi dicat ꝙ neceſſariū ē ad ſalutē feſtucā de terra leuare. In tertijs v̄o ꝯſcīa nō ligat ad faciēdū uł nō faciēdū ſꝫ ligat ad ſe deponendū ꝓ eo ꝙ cū talis cōſcientia ē erronea errore repugnāte legi diuine neceſſario q̄diu manet ponit hominē extra ſtatum ſalutis. et ideo neceſſe eſt ipam deponere. qꝛ ſiue homo faciat quod dicit ſiue eius oppoſitionē mortaliter peccat. ſi enim faciat quod conſcientia dictat ⁊ illud eſt contra legeꝫ dei ⁊ cum facere contra legē dei ſit mortale pcm̄ abſꝙ dubio mortaliter peccat. Si uero facit oppoſitū eius quod ꝯſcientia dictat ipſa manente adhuc peccat mortaliter non rōne operis quod facit ſed quia malo modo facit. facit enim in ꝯtemptu dei dum credit dictante ſibi ꝯſcientia hoc diſplicere q̄ ōnis deo placeat. ⁊

hoc eſt quod dicit glo. ſuper illud ro. xiiij. Oē
quod non eſt ex fide peccatū eſt. Ibi glo. Oē
quod ad ꝯſcientiā pertinet ſi aliter fiat dicit
apoſtolus eſſe peccatū. quāuis enim fiat etiā
quod bonū ē ſi non faciendū credatur peccatū
eſt. et ratio huius eſt. quia non tm̄ intendit ds
quid homo faciat ſed quo animo faciat. ⁊ ille
qui facit quod deus iubet credens facere ꝯtra
ipſius dei uoluntatē non facit bono animo ſꝫ
malo. et ideo peccat mortaliter. Sic ergo pꝫ
ꝙ omnis ꝯſcientia aut ligat ad faciendū quod
dictat. aut ligat ad ſe deponendū. nō tn̄ omnis
ꝯſcientia ligat ad faciendū quod dictat ſicut
illa que dictat non eſſe faciendū illud ad quod
homo alias tenetur. ſed talis ꝯſcientia dicitur
erronea. His uiſis patet rn̄ſio ad queſtionē
ꝓpoſitā ⁊ etiam ad obiecta pro parte. ¶ Ad
illud enim quod obr̄ primo ꝙ omne quod nō
eſt ex fide eſt ꝯtra ꝯſcientiā. iam patet rn̄ſio.
dico enim ꝙ facere ꝯtra ꝯſcientiā ſemper ē
peccatū. quia ſemper eſt in dei ꝯtemptū. non
tn̄ facere ſm ꝯſcientiā ſemper ē bonū utpote
cū ꝯſciētia dictat aliquid qđ eſt ꝯtra deū. vn̄
hoc habet duas cauſas ueritatis. facere cōtra
ꝯſcientiā ē peccatū. aut quia ꝯſcientia ligat
ad illud faciendū. aut quia illud nō poteſt bn̄
fieri tali ꝯſcientia manente. ⁊ ideo eſt ibi ſo-
phiſma ſm ꝯſequens. quia ꝓceditur ex plu-
ribus cauſis ṽitatis ad unā in rōe illa. ¶ Ad
illud quod obr̄ ꝙ ꝯſcientia eſt lex intellectus
noſtri. dō ꝙ uerū eſt ꝙ lex eſt ſed nō eſt lex
ſuprema. ſupra ipſam enim ē lex alia. ſ. lex di
uina. cū aūt dr̄ ꝙ lex ligat ad faciendū omne
illud quod dictat. dō ꝙ uerū eſt quando lex
inferior non dictat ꝯrariū legi ſuperiori. hoc
autē ſepe facit ꝯſcientia. Et ſimiliter reſpō
dendū eſt ad ſequēs quod opponit de iudice
¶ Ad illud uero quod ultimo obr̄ ꝙ q̄cūq;
credit peccare mortaliter peccat mortaliter.
dō ꝙ hoc uerum ē. illud enim generaliter ue
rū ē qđ dicitur Qui facit ꝯtra ꝯſcientiā edifi-
cat ad gehēnā. ſed tn̄ ex hoc non ſequitur ꝙ
teneamur facere omne quod ꝯſcientia dictat
faciendū. quia ſicut dictū eſt illud habet duas
cauſas ueritatis ¶ Ad illas aūt rōes primas
que in ꝯrariū adducūtur rn̄dere non ē oppor
tunū ꝓ eo ꝙ uera ꝯcludunt. oſtendūt enim ꝙ
ꝯſcientia non ligat in omnibꝰ. ¶ Ad illud ue
ro quod obr̄ ꝙ ad nihil ligat per ſe. quia nō
dr̄ peccatū quod fit ꝯtra ꝯſcientiā ſed ꝯtra le
gem dei. dō ꝙ facere ꝯtra legē dei hoc pōt
eē dupl'r. vel uere. vel interpretatiue. ſiue ſm
ueritatē ſiue ſm reputationē. et utroq; modo
eſt peccatū mortale. vtroq; enim modo ꝯte-
mnitur deus. et quāuis faciens contra ꝯſcien
tiā non faciat ſemper contra legē dei ſm ve-
ritatē facit tn̄ uel ſm ueritatē uel ſm reputa-
tionē. quia ꝯſcientia eſt ſicut preco dei ⁊ nun
ciꝰ ⁊ qđ dicit nō mandat ex ſe ſꝫ mādat quaſi
ex deo ſicut preco cū diuulgat edictū regis. ⁊
hinc eſt ꝙ ꝯſcientia habet virtutē ligandi in
his que aliquo modo benefieri poſſunt. ¶
Ad illud quod obr̄ ꝙ nō poteſt ab aliquo ab
ſoluere. dō ꝙ nō eſt ſimile. quia ꝯſcientia nō
pōt aliā legē infigere. vn̄ nec pōt a precepto
dei abſoluere nec a ꝑcepto prelati cui homo
ſe obligauit ex lege uoti. ex hoc tn̄ nō ſeq̄tur
ꝙ nō poſſit ligare finaliter. imo ē argumētū
a minori deſtruendo. vn̄ ſicut illud argumētū
nō ualet. aliquid ꝯſcia non pōt ſuper ſupiorē.
ergo non pōt ſuper iferiorē. ita illud nō valꝫ
Cōſcia nō pōt abſoluere hominē a mandato
ſuperioris. ergo nō pōt eū obligare. bn̄ tn̄ ſe-
quitur ꝙ nō pōt obligare ꝯtra mādatū ſupio
ris ad qđ tn̄ pōt nos obligare pro eo ꝙ quo-
dāmō ſupra nos ē ⁊ media inter nos et deum
ſicut preco medius eſt inter regē ⁊ populū.
Ex his patent ea que ultimo querebantur. ſ.
quando ꝯſcientia liget ⁊ qn̄ non liget. Patet
etiā ꝙ nemo ex ꝯſcientia perplexꝰ ē niſi ad
tp̄s. ſ. q̄diu ꝯſciētia manet. non tn̄ ē ꝑplexus
ſimpl'r pro eo ꝙ dꝫ illā ꝯſciā deponere. et ſi
neſcit per ſe de illa iudicare ꝓ eo ꝙ neſcit le
gē dei. dꝫ ſapientes ꝯſulere. vel per orōnē ſe
ad deū ꝯuertere ſi hūanū ꝯſiliū deeſt. alioq̄n
ſi negligens eſt ṽificatur in eo qđ dicit apoꝰ.
Qui ignorat ignorabitur. Patet etiā ꝙ plus
ſtādū ē ꝑcepto ꝑlati q̄ꝫ ꝯſcie maxime qn̄ ꝑla-
tus ꝑcipit quod poteſt ⁊ debet precipere.

COnſequēter q̄ritur de ſecūdo prīci-
pali. ſ. de ſyndereſi que ē ꝯſcie ſcin
tilla. Et circa hoc q̄runtur tria. ¶
Primo queritur de ipſa ſyndereſi q̄ꝫtū ad eēn
tiā vtrū. ſ. ſit in gn̄e cognitiui uel affectiui. ¶
Secūdo de ipſa q̄ꝫtū ad uſū utrū. ſ. per pccm̄
poſſit extingui. ¶ Tertio q̄ritur de ipſa q̄ꝫtū
ad abuſū utꝝ. ſ. p pccm̄ poſſit deprauari.

CIrca primū ſic ꝓcedit̄ ⁊ q̄rit̄ utꝝ ſyn-

dereſis ſit ī gn̄e cognitōis ul' affectōis. Et q̄
ſit in genere affectionis uidetur per illud qd̄
dicitur ī glo. ſuper. i. Eze. in q̄ poſt plura v̄ba
dr̄ de ſynderesi. Is eſt ſpūs qui poſtulat pro
nobis gemitibus inenarrabilibus. ſed gemere
ē actus affectōis. ſi ergo ſyndereſis ē gemere
ſyndereſis ſpectat ad potentiam affectionis.
Itē Amb. dicit ꝛ hr̄ ī lr̄a. q̄ homo ſubiect⁹
peccato naturalr̄ uult bonū. ſꝫ illud qd̄ natura
liter īclinat nos ad bonū uel eſt ſyndereſis uel
ꝯſcīa. ergo illa uolūtas que īclinat nos ad bo-
nū uel ē ſindereſis uel ꝯſcia. ſed nō eſt ꝯſcia.
ergo ē ſindereſis. Itē ꝯ malū eſt bonū ſibi
oppoſitū. ſed nos habem⁹ ī parte motiua ſen
ſibili aliq̄d īpellēs ad malū. ergo ꝛ ī parte mo
tiua rōali oꝫ aliq̄d ī nobis eē īſtigās ad bonuꝫ.
hoc aūt nō eſt niſi ſindereſis. ergo ſindereſis
ē ī parte affectiua. Itē ſicut ītellect⁹ īdiget
lumīe ad iudicādū ita affect⁹ īdiget calore quo
dā mō ꝛ pondere ſpūali ad directe amanduꝫ.
ergo ſicut ī parte aīe cognitiua q̄dā naturale
iudicatoriū quod q̄dem eſt ꝯſcia. ita ꝛ ī parte
aīe affectiua erit pond⁹ ad bonuꝫ dirigens et
īclinans. hoc aūt nō ē niſi ſyndereſis. ergo ꝛc.
¶ Sed ꝯ. Super illud Mal. ij. Cuſtodite ſpꝫ
ueſtruꝫ ꝛ uxorē adoleſcētie ueſtre no. de. glo.
Hiero. Per uxorē adoleſcētie intellige legeꝫ
naturalē īnſcriptā in corde. ſps uero dr̄ ñ aīal'
pars que nō percipit ea que dei ſunt ſꝫ rōalis
hanc autē uocat ſyndereſim. ergo uidetur q̄
ſyndereſis ſe tenet ex parte rōnis ſiue cogni-
tiue. Si tu dicas q̄ ſps accipitur ibi coīter ad
intellectū ꝛ ad affectū. obr̄ per hoc q̄ in eadē
glo. ſubiungitur. Hic ē ſpūs qui poſtulat pro
nobis gemitib⁹ inenarrabilib⁹. ſed poſtulare
eſt act⁹ rōnis. ergo ꝛc. Itē ſup illud Luc. x.
Abierunt ſemiuiuo relicto. glo. Immortalita
teꝫ exuere ſed rōnis ſenſum abolere non pn̄t
quin homo ſapere ꝛ deū poſſit cognoſcere. ſi
ergo ſenſus rōnis ſe tenet ex parte rōis. ꝛ h⁹
modi ſenſus qui ī nobis remanꝫ nō ē aliud q̄ꝫ
ſyndereſis. uidetur ꝛc. Itē ſcintilla ꝯſcie et
ꝯſcīa ſunt in eadē parte. ſed ꝯſcīa ut ꝓbatū ē
ſupra ſpectat ad cognitiuā. ꝛ ſyndereſis ē ſcin
tilla ꝯſcie ſꝫ q̄ dr̄ ſuper eze. i. ergo uidetur q̄
ſyndereſis ſe teneat ex parte cognitiue.
Itē ſi ſyndereſis ſe tenꝫ ex parte motiue. aut
ergo ē potētia aut paſſio. aut habitus. Paſſio
nō. hoc ꝯſtat. Habit⁹ nō ut uidetur. q̄ꝛ aut eēt
bon⁹ aut malus. Nō bon⁹. q̄ꝛ ſi bon⁹ eēt v̄t⁹
ſi malus eēt uiciū quoꝝ neutꝝ ꝯceditur de ſyn
dereſi. Potentia nō ut uidetur. q̄ꝛ potētia uo
lūtatis indifferenter ſe hꝫ ad q̄dcūq̄ꝫ appetibi
le. ſyndereſis v̄o non dr̄ reſpectu cibi ꝛ pot⁹
ꝛ huiuſmodi appetibiliū. ergo non uidetur q̄
aliquo modo ſe teneat ex parte affectiue. Eſt
ergo queſtio quid ſit ipſa ſyndereſis ꝛ de cō-
paratōe ipius ad legem naturalē ꝛ ad ꝯſciētiā
quomō ſe habēt. ꝛ utrū ſint eadē uel diuerſa.
¶ Item qualr̄ ſe habeat ad tres aīe potētias
.ſ. ꝯcupiſcibilē iraſcibilē ꝛ rōabilē. videtur. n.
q̄ ſit aliq̄d preter hec tria ſm q̄ habetur in
glo. ſuper. i. Eze. Facies hoīs ꝛc. glo. Pleriq̄ꝫ
iuxta prelationē rōabilitatē aīe ꝛ iraſcentiā ꝛ
ꝯcupiſcentiā ad hoīeꝫ ꝛ leonē ꝛ uitulū referūt
quartā uero ſupra hec ꝛ extra hec ponūt quā
greci uocant ſyndereſim que ſcintilla ꝯſciētie
in caim quoq̄ꝫ non extinguitur qua uictis uo
luptatib⁹ uel furore ꝛ ipſa interdū rōnis ſimi-
litudine decepti nos peccare ſentim⁹ quam ꝓ-
prie aq̄le deputant non ſe miſcentē trib⁹ ſed
ipa errantia corrigentē. Ex hac glo. uidetur
q̄ differat ab illis tribus. ¶ Sed ꝯ hoc eſt q̄ꝛ
in li. de ſpū ꝛ aīa dr̄ q̄ ſufficienter diuiduntur
uires anime per has tres. ſ. per ꝯcupiſcibileꝫ
iraſcibilē ꝛ rōnalē. ergo ſi ſyndereſis ē aliq̄d
aīe. uidetur q̄ ipa ſe teneat neceſſario penes
aliq̄ꝫ illaꝝ triū uirtū uel penes omnes. ¶ R̄ꝫ.
dō q̄ circa diſtinctōeꝫ ſyndereſis ab alijs uiri
bus multiplex eſt opinio ſicut ꝛ circa diſtincti
ones aliaꝝ uiriū aīe. Voluerūt. n. aliqui dicere
ꝛ ex glo. precedenti pri⁹ poſita ſuper. i. Eze.
colligere q̄ ſyndereſis dr̄ ſupremū ipſi⁹ aīe.
ſupremū aūt ipī⁹ aīe eſt ſuperior portio rōnis
qua aīa ad deū ꝯuertitur. ꝛ illa ſuperior por-
tio regit inferiorē portōeꝫ rōnis iraſcibileꝫ et
ꝯcupiſcibilē. hec aūt ſuperior portio ſꝫ q̄ ad
deū ꝯuertitur ſemper eſt recta. obliquatur tn̄
ſm q̄ deſcendit ad hec inferiora. Et iſti dixe
runt q̄ inter ſyndereſim ꝛ conſcientiā ꝛ legē
naturaleꝫ talis eſt differentia. ſ. q̄ ſyndereſis
nominat ipſam potentiam. ſ. ſuperiorē por-
tionem. conſcientia uero nominat ipſius habi
tum ſm quem regit inferiorē portionem. lex
uero naturalis noīat illud ad qd̄ ꝯſcia dirigit.
Hic aūt mod⁹ dīcī ſatis uidetur ꝓbabilis niſi
repugnarꝫ illi glo. pri⁹ habite q̄ dicit q̄ ſynde
reſis alijs peccātib⁹ ñ ſe imiſcet. aū. n. mortale

pctm̄ ñ poſſit eē abſqꝫ actu ſuperioris portio
nis. quia in manducatione uiri ꝯſiſtit ꝯſūma-
tio peccati ſi ſyndereſis eſſet ſuperior portio
rōnis utiqꝫ alijs peccantibꝰ ſe imiſceret. Pre
terea ſuperior portio rōis dicit ordinatōeꝫ ad
deū. actus aūt ſyndereſis nō tm̄ reſpicit deuꝫ
ſed etiā ꝓximuꝫ ſm̄ ꝙ lex naturalis reſpicit
utrūqꝫ. Et ideo alius ē modus dicendi ꝙ cuꝫ
potentie rōales dupliciter habeant moueri. ſ.
intellectꝰ ⁊ affectꝰ. ⁊ p modū nature ⁊ p modū
deliberatōis queādmodū libertas arbitrij ꝯſi
ſtit in rōne ⁊ uoluntate ſm̄ ꝙ mouetur delibe
ratiue. ſic ꝯſcientia ⁊ ſyndereſis reſpiciunt ra
tionē ⁊ uoluntatē inquantū mouentur per mo
dū nature tā ſyndereſis q̄ꝫ ꝯſcientia q̄ꝫ etiam
lex nature ſemper ad bonū inclinant. ſed libe
rū arbitriū aliquādo ad bonū aliquādo ad ma
lum. et ideo ſicut liberū arbitriū ſimul ꝯplecti
tur rōnem ⁊ uoluntatem ſic ſindereſis rōnem
ſimul ⁊ uoluntateꝫ ꝯplectitur. ⁊ lex naturalis
ſimiliter. ⁊ ꝯſcientia ſimiliter. ⁊ pro eodem ac
cipi poſſunt. a proprietate tñ ſindereſis dicit
potentiaꝫ. ⁊ ꝯſcientia habituꝫ. ⁊ lex naturalis
obiectū. ſiue alio modo appropriādo ut ſinde
reſis dicat habitū reſpectu boni uel mali i uni
uerſali. ꝯſcientia uero habitū reſpectu boni uł
mali in particulari. lex uero naturalis indiffe-
renter ſe habeat ad utrūqꝫ. ſed quia ut habitū
fuit prius ꝯſcientia dicit habitū ſe tenentē ex
parte intellectus. aut neceſſe erit preter ꝯſciē
tiā ⁊ ſindereſim ponere in nobis aliquod dire
ctiuum. aut neceſſe eſt ponere ꝙ ſindereſis ſe
teneat ex pte affectus. Et ꝓpterea eſt tertius
modus dicendi ꝙ queādmodū ab ipa creatōe
aīe intellectꝰ habet lumē quod ſibi ē naturale
iudicatoriū dirigens ipm intellectū in cogno-
ſcendis. ſic affectus habet naturale quoddam
pondus dirigens ipm in appetendis. appeten
da aūt ſunt in duplici genere. quedā eniꝫ ſunt
in genere honeſti. quedam in genere ꝯmodi.
ſicut ⁊ cognoſcibilia ſunt in duplici genere.
quedā i genere ſpeculabiliū. quedā in genere
moraliū. ⁊ queādmodū ꝯſciētia nō noiat illud
iudicatoriū niſi inquantū dirigit ad opera mo
ralia. ſic ſindereſis nō noiat illud pondus uo-
luntatis ſiue uoluntatē cum illo pondere niſi
inquantū illā habet inclinare ad bonū honeſtū
et queādmodū nomen ꝯſciētie pōt accipi pro
potentia in tali habitu uel pro habitu talis po
tentie. ſic etiaꝫ ſindereſis vſitatiori tñ modo
loquendi ſindereſis noiat magis potentiā ha
bitualē q̄ꝫ noiet habitū ſicut patet in auctorita
tibus que ſupra inducte ſunt. et qꝛ illa potētia
nunqꝫ ſeparatur ab illo habitu. hinc eſt ꝙ ha
bitus ⁊ potentia uno noīe ꝯprehēditur. et po
tentia illa ut ſic habilitata nomen ſui habitus
ſortitur. Et ex hoc patet rñſio ad q̄ſtionē pri
mo propoſitā qua querebatur utrū ſindereſis
dicat quid affectiuū uel cognitiuū. Dico eni ꝙ
ſindereſis dicit illud quod ſtimulat ad bonū.
et ideo ex parte affectōis ſe tenet ſicut rōnes
ad primā partē inducte oſtēdunt. ¶ Ad illud
uero quod primo obꝛ̄ in ꝯtrariū ꝙ ſindereſis
eſt ſpūs rōnalis qui poſtulat ⁊ interpellat. Dō
ꝙ ſicut dicit Greg. ſuper Iob. i. Non tm̄ lo-
quimur ad deū cogitatōibus ⁊ exterioribꝰ uer
bis ſed etiā affectibus ⁊ deſiderijs. et ꝓpterea
dū ſindereſis ꝯtinue ſtimulando nos facit bo-
nū deſiderore dicitur gemitibꝰ inenarrabilibꝰ
ad deū interpellare. ¶ Ad illud quod obꝛ̄ de
ſenſu rōnis. Dō ꝙ per ſenſuꝫ rōalē magis in-
telligitur ibi naturale iudicatoriū q̄ꝫ intelliga-
tur ſindereſis. Siquis aūt ꝯtendat ꝙ p ſenſū
illū accipitur ſindereſis. Diſtinguendū ē ꝙ rō
aliquando accipitur ꝓprie p parte cognitiua.
aliqñ accipitur ꝯmuniter ꝓut ꝯphendit totuꝫ
ſpūꝫ rōnalē. et ſic ſenſus rōis nō tm̄ ſumitur
ex pte cognitiue ſed etiā affectiue. ſicut pꝫ de
ſpūali guſtu ⁊ tactu. et ideo ex hoc nō ſequit̄
ꝙ ſindereſis ſe teneat ex pte cognitiōis. ¶
Ad illud qð obꝛ̄ ꝙ ſindereſis ē ſcintilla ꝯſcie.
Dō ꝙ iō dr̄ ſcintilla ꝓ eo ꝙ ꝯſcia q̄ꝫtū ē de ſe
nō pōt mouere nec pūgere ſiue ſtimulare niſi
mediāte ſindereſi que ē quaſi eius ſtimulus ⁊
igniculus. Vñ ſicut rō nō pōt mouere niſi me-
diāte uoluntate. ſic nec ꝯſcia niſi mediāte ſin
dereſi. et iō nō ſeq̄tur ex hoc ꝙ ſit ex pte co-
gnitiue imo potius ꝙ ſit ex pte affectiue. ¶
Ad illud qð q̄ritur vtrū ſit potētia uel paſſio
uel habitꝰ. Dō ꝙ ē potētia ꝓprie attñ ñ noiat
potētiā uolūtatis gñalr̄ ſꝫ ſolū uolūtatē inq̄ꝫtū
mouetur naturalr̄. nec adhuc vlr̄ ſꝫ ſolūmō re
ſpectu boni honeſti uł eiꝰ oppoſiti. nihi ominꝰ
pōt etiā dicere habitū ſꝫ ille nō dꝫ dici nec vtꝰ
nec uitiū ꝓ eo ꝙ vtꝰ ⁊ uitiū ꝓprie reſpiciūt li-
beꝝ arbitriū ⁊ uolūtatē inquātū ē deliberatiua
nō inquantū eſt naturalis. Ex predictis patet
rñſio ad illas q̄ōnes que ultimo querebantur

¶ Ad illud.n. quod queritur quō ſe habeat
ſyndereſis ad ꝯſcientiā ⁊ legē naturalē. Dō ꝙ
ſic ſe hꝫ ſyndereſis ad ꝯſciam ſicut ſe hꝫ cha
ritas ad fidem. uel habitus ipiꝰ affectus ad ha
bitus reſpectu itellectus practici ꝑ ꝙ ē habitꝰ
Lex autē naturalis ꝯmuniter ſe hꝫ ad utrūqꝫ
ad ſyndereſim ⁊ ad ꝯſciaꝫ. nam lex naturalis
duplr̄ accipi pōt. vno mō ꝓut dicit habituꝫ in
aīa. ⁊ ſic qꝛ peꝛ legē naturalē inſtruimur ⁊ ꝑ
legē naturalē recte ordinamur dicit habitū q̄
ꝯprehendit intellcm̄ ⁊ affcm̄. ⁊ ita ꝯprehendit
ſyndereſim ⁊ ꝯſcaim. Alio modo lex naturalꝰ
uocatur collectio preceptoꝝ iuris naturalis. et
ſic noiat obiectū ſyndereſis ⁊ ꝯſcie vniꝰ ſicut
dictantis ⁊ alteriꝰ ſicut inchoantis. nam ꝯſcia
dictat ⁊ ſyndereſis appetit uel refugit. ⁊ utro
qꝫ illoꝝ modoꝝ inuenitur lex naturalis in di-
uerſis locis. hoc tn̄ ultimo accipitur magis ꝓ-
prie. ⁊ ſic ut ꝓprie loquamur ſyndereſis dicit
potentiā affectiuā inq̄ꝫtū naturalr̄ habilis ē ad
bonū ⁊ ad bonū tendit. ꝯſcia uero dicit habitū
intellectꝰ practici. lex uero naturalis dicit obie
ctū utriuſqꝫ. Et per hoc pꝫ rn̄ſio ad q̄ōnē vl-
timā qualr̄ ſyndereſis ſe hꝫ ad ꝯcupiſcibilem
rōnalem ⁊ iraſcibilē. Ille.n. tres potētie idiffe
renter noiant potentias aīe ſiue ꝑ ꝙ mouen-
tur naturalr̄ ſiue ꝑ ꝙ mouentur deliberatiue.
ſyndereſis aūt noiat potentiā affectiuā ſm ꝙ
mouetur naturalr̄ et recte. ⁊ ideo nō diſtingui
tur ab illis potentijs ꝑ eſſentiā potentie ſed ꝑ
modū mouendi. ⁊ quia ꝑ illū modū mouendi
ſemper mouet recte. hinc ē ꝙ dr̄ ſup alias uo
lare ⁊ alijs errantibus non ſe imiſcere ſed eas
corrigere.

Secundo queritur utrum ſyndereſis
poſſit per peccatū extingui. ¶ Et ꝙ
ſic uidetur. Sup illud ps. Corrupti
ſunt ⁊ abhoiabiles facti. glo. Omni ui rōnali
priuati. ſed ſyndereſis ē potentia rōnalis. er-
go per magnitudineꝫ peccati pōt ſyndereſis
priuari ſaltē quantū ad actū. ¶ Iteꝫ ſup illud
ps. Ab altitudine diei timebo. Glo. Stupor
ē qui nō ſentit. ⁊ poſt ſubiungitur. Stulta ar
rogantia ſimilis ē ſtupori. qn̄ quis de ſe preſu
mēs nec timet nec cauet. ergo ſicut ꝑ ſtuporē
ꝯtingit corpus fieri iſenſibile reſpectu morbi
corporalis ita ⁊ aīaꝫ ꝯtingit fieri inſenſibilē re
ſpectu morbi ſpūalis. Si ergo ſyndereſis re-
murmurat morbo ſpūali. uidetur ꝙ ſyndere
ſim ꝯtingat aliqn̄ extingui. ¶ Itē heretici ꝓ
errore ſuo ſuſtinent mortē ſine aliquo remor
ſu ꝯſcie. ſi ergo ſyndereſis eſt remurmurare
malo ⁊ in eis nō remurmurat aliquo mō. uide
tur ꝙ in eis ſit extincta oīo. ¶ Iteꝫ fomes ſe
hꝫ ꝑ oppoſitū ad ſyndereſim. ſed fomitē ꝯtin
git totalr̄ extingui ſicut pꝫ in beata uirgine.
ergo uidetur ꝙ ſyndereſim ꝯtingat extingui
ꝑ pccōꝝ multitudinē. ¶ Sꝫ ꝯ. In glo. ꝓhabita
ſup primū Eze. Facies aquile ⁊c. glo. Scintilla
ꝯſciētie in Caim nō extinguitur. ſi ergo caim
fuit magnus pccōr. uidetur ꝙ ꝑ peccatū extin
gui non habeat. ¶ Itē augꝰ. in li. de ciui. dei.
Tanta eſt uis probitatis ⁊ caſtitatis ut omnis
uel pene oīs eius laude moueatur hūana natu
ra. nec uſqꝫ adeo ſit turpitudine uitioſa ut to
tū amittat ſēſū honeſtatis. ergo ſi ille ſenſus
honeſtatis ē ſyndereſis. uidetur ꝙ non poſſit
per pccm̄ extingui. ¶ Itē que naturalr̄ inſunt
ſunt inſeparabilia. ſed ſyndereſis ineſt nobis
naturalr̄. ergo videtur ꝙ actū eiꝰ nō poſſemꝰ
oīo amittere ꝑ peccatū cū uitiū ſicut dicit aug.
nō deleat extrema nature ueſtigia. ¶ Item ſi
in aliquibus deberet extingui maxime eſſet
extincta in dānatis. ſed in dānatis ſyndereſis
nō extinguitur. qꝛ remorſus ꝯſcie eſt ex actu
ſyndereſis. ⁊ hic remorſus maxime in eis ui-
get. qꝛ nec ignis eoꝝ extiguetur nec vermis
morietur. ergo ⁊c. ¶ R̄. Dō ꝙ ſyndereſis q̄ꝫtū
ad actū ipediri pōt ſꝫ extingui non pōt. ideo
aūt nō pōt extingui. qꝛ cū dicat quid naturale
nō pōt a nobis oīo auferri. vn̄ ⁊ glo. dicit ſup
illud Luce. x. Abierunt ſemiuiuo relicto. Im-
mortalitatē exuere ſꝫ rōis ſenſū oīo abolere
non pn̄t quin homo poſſit ſape ⁊ deū cogno-
ſcere. nec unq̄ꝫ uitiū delet extrema nature ue
ſtigia. Q̄uis aūt actus eius oīo auferri uel ex-
tingui non poſſit. pōt tn̄ ad tp̄s impediri ſiue
ꝓpter tenebrā obcecatōis. ſiue ꝓpter laſciuiā
delectatōis. ſiue ꝓpter duriciā obſtinationis.
Propter tenebrā obcecatōis impeditur ſynde
reſis ne malo remurmuret ꝓ eo ꝙ malū cre
ditur eē bonū ſicut ē in hereticis qui morietes
ꝓ impietate erroris credūt ſe mori ꝓ pietate
fidei. ⁊ ideo remorſum nō ſentiunt ſed magis
quoddā gaudiū fictū ⁊ uanū. Propter laſciuiā
delectatōis ſimilr̄ ipeditur. aliqn̄.n. i peccatis
carnalibus ita abſorbetur hō ab actu carnis ut
remorſus locū nō habeat. quia carnales hoies

tanto impetu delectatōis feruntur ut rō tunc
non habeat locū. Propter duriciā obſtinatōis
impeditur etiā ſynderesis ne ad bonū ſtimu-
let ſicut in damnatis qui adeo ſunt ī malo cō
firmati ut nunꝗ̄ poſſint ad bonū inclinari. et
ideo ſynderesis quantū ad inſtigatōēꝫ ab bo-
nū ſempiternū habet impedimētū. ⁊ ꝑpterea
quantū ad illū actū pōt dici extincta. nō tn̄ eſt
extincta ſimplr̄ quia habet aliū uſū. ſ. remur-
muratōis. ſm enim illū uſum ſm quē ſynde-
resis habet pungere ⁊ remurmurare ꝯ maluꝫ
maxime uigebit in damnatis. ⁊ hoc dico ꝓut
remurmuratio ꝯ malū tenet rōem pene non
ꝓut tenet rōem iuſticie. q2 illa remurmuratio
erit ad ꝯmēdandū diuinā iuſticiā. ſed non erit
ad eliciendū fructuoſaꝫ pn̄iam. vn̄ remurmu-
rabit ſynderesis in dānatis ꝯ culpā in relatio-
ne tn̄ ad penā. Et ſic pꝫ ꝙ ſynderesis q̄ꝫtum
ad actuꝫ impediri pōt. nunꝗ̄ tn̄ extingui pōt
uniuerſalr̄ quantū ad omnē actū ⁊ q̄ꝫtū ad oē
tempus ſicut rōnes oſtendūt que ad ſecundā
partē inducuntur. et ideo ꝯcedende ſunt. ¶
Ad illud uero qđ obr̄ de glo ꝙ per malū ꝯti-
git priuari omni ui rōnali. dđ ꝙ rō ibi ſumit̄
pro potentia deliberatiua ⁊ mouente ꝑ modū
deliberatōis que in aliquibus oīo eſt ad malū
ꝯuerſa. ſynderesis aūt ut prius oñſum eſt non
dicit uim aīe rōnalis ut mouentē per modum
deliberatōis ſed ut mouentē per modū nature
et ideo glo. illa nō facit ad ꝓpoſitū. Nec ē in-
telligendū ꝙ glo. illa uelit dicere ꝙ per pcc̄m
fiat priuatio q̄ꝫtū ad potentiā ſed q̄ꝫtū ad re-
ctitudinē potētie. ¶ Ad illud quod obr̄ ꝙ hō
efficitur ſtupidus per peccatū. dđ ꝙ ſimilitu-
do illa attenditur q̄ꝫtum eſt ex parte potentie
deliberatiue ſm quaꝫ habet in nobis eē ſtulta
arrogantia. Poſſet tn̄ dici ꝙ ſtupor nō aufert
ſimplr̄ ſenſum ſed aufert ſolūmō ad tp̄us. et
bn̄ poteſt eē ꝙ ad tp̄s aīa adeo incuruatur ad
pcc̄m ut nullū ſentiat oīo remorſuꝫ ſiue ꝓpter
delectatōis intenſionē. ſiue ꝓpter excecationē
cuꝫ credit malū eē bonū. ¶ Ad illđ quod obr̄
de hereticis iā pꝫ rn̄ſio. ꝯcedo enim ꝙ nō hꝫ
uſum ſuū ut remurmuret malo erroris in quē
ceciderūt. tamē nō eſt extincta ꝑ eo ꝙ remur
murat ꝯ alia mala ⁊ ꝯ illa que heretici credūt
eſſe mala ¶ Ad illud quod obr̄ de fomite. dđ
ꝙ non ē ſimile quia fomes eſt uitioſitas ꝑ̄ter
naturā. et iō totalr̄ tolli pōt etiā ſalua natura.

non ſic autem eſt de ſynderesi. ineſt enim ſm
primā nature inſtitutōēꝫ. ⁊ ideo natura ſalua
ta nō oīo auferri pōt. Alia eſt etiā rō. q2 aliq̄
eſt gr̄a ſiue donū gr̄e datuꝫ gratis qđ directe
repugnat fomiti ⁊ quod amouet carnis corru
ptionē. uitiū aūt ⁊ pcc̄m non habet eſſe cōtra
actū ſynderesis. et ideo q̄ꝫtūcūqꝫ homo pecca
uerit remāſit tn̄ ī eo tam ꝯſcīa q̄ꝫ ſynderesis.

Tertio queritur de ſynderesi quātū
ad abuſū. Et eſt q̄ſtio utrū ſyndere
ſis poſſit deprauari ꝑ pcc̄m. ¶ Et ꝙ
ſic uidetur. Glo. ſup. i. Eze. Facies aquile a
dextris ipoꝝ quattuor. Ibi glo. loquens de cō
ſcīa ⁊ ſynderesi dicit ſic. Hanc ſepe p̄cipitari
uidemus ⁊ ſuū locū amittere cū quidā ſine pu
dore peccāt q̄bꝰ merito dr̄. frons mulieris me
retricis facta eſt tibi. ſi ergo p̄cipitiū nō ē niſi
per culpā patet ⁊c. ¶ Iteꝫ ſuper illud Hiere.
ij. Filij mempheos ⁊c. glo. Malignus ſp̄us de
mēbris inferioribꝰ uſqꝫ ad v̄ticē pertingit qn̄
caſtā celſitudinē mentis diffidentie morbꝰ cor
rumpit. ſed caſta celſitudo mentis eſt ipa ſyn
deresis. ergo ꝯtingit per pcc̄m corrumpi. ¶
Itē hoc uidetur rōne. Pena ⁊ culpa habent fie
ri ꝯtra idē. ſed ſm actū ſynderesis qui ē pccō
remurmurare ꝯtingit eē aīe punitionē. ergo ꝑ
illū actū ꝯtingit eſſe peccati ꝑpetrationē. ¶
Item ſynderesis conſeq̄tur ꝯſciaꝫ tanꝗ̄ ſuum
naturale iudicatoriū. ſed ꝯſcīa pōt eſſe recta ⁊
erronea. ergo uidetur neceſſario ꝙ ſynderesis
aliq̄n̄ moueatur recte aliq̄n̄ moueat̄ oblique.
ſi ergo inordinatio reperta in actu motiue eſt
culpa uidetur ⁊c. ¶ Itē oppoſita ſunt nata fi
eri circa idē. ſed donū ſapīe ⁊ beatitudo luctꝰ
ꝯſiſtit circa ſynderesim cū donū ſapīe ꝯſiſtat
circa aīe ſupremū. ⁊ ſynderesis poſtulet ꝓ no
bis gemitibꝰ inenarrabilibꝰ. ſi ergo dono ſapi
entie ⁊ btitudini luctꝰ culpa opponitur. uidē
ꝙ culpa habeat eſſe circa illā potenciā. ¶ Itē
ſynderesis aut ē de bonis maximis aut de bo
nis medijs. aut de bonis minimis. ſi de maxi
mis. ergo eſt gr̄a uel v̄tus quoꝝ utrūqꝫ ē fal-
ſum cū ſynderesis ſimul maneat cū pccō. Si ē
de bonis medijs. ſꝫ his ꝯtingit male uti. ergo
ſynderesi ꝯtingit male uti. ſed malus uſus eſt
culpa. ergo ꝯtra actū ſynderesis ꝯtingit eē cul
pā. De minimis nō ē dubiū ꝙ nō eſt cū mini-
ma ſint bona corporis. ¶ Sed ꝯ. Glo. ſuper
Eze. i. Synderesim deputāt ꝓprie aquile nō

ſe miſcentē tribus ſed ipa errantia corrigētē.
ſi ergo nō ſe ꝯmiſcet tribus ſed potius cor-ri-
git. uidetur ꝙ ſm actū eius non conſiſtat pec
catū ¶ Itē Ambro. dicit ⁊ magr̄ adducit i lit.
ſuper illud ro. vij. Quod uolo illud facio. Ibi
dicit ꝙ homo naturalr̄ ſemper uult bonū. er-
go cū illa uoluntas nō ſit aliud q̄ȝ ſynderesis.
ſynderesis ſemp uult bonū. etſi ſemper vult
bonū. ergo nunq̄ȝ peccat. ¶ Itē uis illa que ꝑ
motū ſuū directe repugnat peccato nō depra
uatur pecō. ſed actus ſynderesis ſemp ꝯ culpā
remurmurat etiā in peſſimis peccatoribꝰ. er-
go uidetur ꝙ nō habeat deprauari uel deordi
nari per culpā. ¶ Itē qñ tota natura per mor
bū corrūpitur non eſt ulterius poteſtas ad ſa-
nitatē. ergo ſi tota rectitudo aīe aufertur p cul
pam iam non eēt ultra ſpes redeūdi ad grām
ſed ꝯſtat ꝙ ē ſpes redeundi. qꝛ de nemine de
ſperādū ē dū eſt in uia. ergo uidetur ꝙ aliqua
rectitudo remaneat. ſed rectitudo que maxie
eſt adherentie eſt rectitudo uolūtatis p modū
nature. ⁊ hec eſt ſinderesis. ergo non uidetur
ꝙ deprauari poſſit per culpā. ¶ R̄. ꝙ ꝑ illos
qui dicunt ſinderesim nō eſſe aliud q̄ȝ ſuperi-
orē portionē rōnis circa actū ipſius ꝯtingit eē
peccatum. dicunt enim ꝙ ipa ſuperior portio
rōnis habet duplr̄ moueri. aut ſm ꝙ ad deuꝫ
ꝯuertitur ⁊ regitur ⁊ dirigitur ſm leges eter-
nas. et ſic in ea peccatū nō habet eſſe. Aut ꝑ
ut ꝯuertitur ad inferiores uires. et ſic ab eis ſu
mit occaſionē deuiandi ⁊ pōt p pccm̄ deprauā
ri. Et ponunt exēplū in peccato arrij q̄ erra-
uit circa trinitatē ⁊ unitatē. ⁊ ita ſm ſupiorem
portionē rōnis uel ſm ſinderesim. Et hoc di-
cunt ꝙ glo. predicta ſuper. i. Eze. uult dicere.
nam primo dicit ꝙ alijs peccantibꝰ nō ſe imi-
ſcet. poſtea dixit ꝙ p̄cipitatur ⁊ locū ſuū per-
dit. ⁊ utrūq; dicunt habere ueritatē ꝑ diuerſas
ꝯparationes ſuperioris portionis ſiue ipiꝰ ſin
deresis. Sed quoniā ſicut dicunt ſancti ⁊ glo.
manifeſte ſinderesis quantū ē de ſe ſemp hēt
ad bonū ſtimulare ⁊ peccato remurmurare q̄ȝ
diu ſumꝰ in ſtatu uie. Ideo dixerunt alij aliter
.ſ. ꝙ ſinderesis noiat ipam uoluntatē ſm ꝙ
habet naturalr̄ moueri. ⁊ qm̄ pccm̄ non habet
eſſe ꝯtra actuꝫ uoluntatis ut natura eſt uel vt
mouetur naturalr̄ ſed ſolū ut mouetur delibe
ratiue. hinc eſt ꝙ per peccatū ſinderesis nō hꝫ
deprauari. quia tñ ipſa habet alias regere et

dirigere ⁊ dominiū regendi pōt perdere. hinc
eſt ꝙ ꝯtingit eam per culpā p̄cipitari. preſidē
tia enim dominij a nobis pendet. ſ. a rectitu-
dine preſidētis ⁊ ab obtempantia famulātis.
⁊ q̄uis ſinderesis q̄ꝫtum eſt de ſe ſemper ſit
recta. quia tñ ratio ⁊ uoluntas frequenter ei
obuiant. ratio per erroris excecationē. ⁊ uolū
tas per impietatis obſtinationē. hinc eſt ꝙ ſin
deresis precipitari dicitur. pro eo ꝙ effectus
eius ⁊ preſidentia in uires alias deliberatiuas
ꝓpter eaꝝ repugnantiā repellitur ⁊ caſſatur.
Et ponitur exēplū in milite qui quantū ē de
ſe ſemper bene ſedet ſuper equū. equo tamē
ruente p̄cipitari dr̄. ſic ⁊ in ꝓpoſito intelligen
dū eſt. Hic aūt modus dicendi tanq̄ȝ rōnabili
or a pluribus ſuſtinetur. et ideo rōnes que ad
hanc partē inducuntur ꝯcedende ſunt. ¶ Ad
illud uero quod primo obr̄ de glo. ꝙ ſindere
ſim precipitari uidemꝰ. iam patet rñſio. non
enim ſequitur ſi precipitatur ꝙ ꝓpter hoc p
peccatū deprauetur. quia p̄cipitiū eius non tm̄
attenditur ꝯ actum ꝓpriū ſed etiā ꝯtra actuꝫ
aliaꝝ virtutū quibus preſidere debet ipa ſin-
deresis. ¶ Ad illud quod obr̄ ꝙ morbus diſ
ſidentie corrumpit mentis celſitudinē. ⁊ ꝙ aīa
ꝯſtupratur uſq; ad v̄ticem. dō ꝙ uertex ⁊ cel
ſitudo nō uocatur hic ſinderesis ſed ſuperior
portio rōnis. Superior autem portio rationis
non noiat ipſaꝫ potentiā anime inquantū mo
uetur naturaliter ſed inquantū mouetur deli-
beratiue. et hoc modo circa ipam habet pec-
catū ꝯſiſtere et maxime illud quod attēditur
ꝑ actū rōis qui eſt ſurſum ſicut ē peccatū infi-
delitatis ⁊ deſperatōis ⁊ alia peccata que dire
cte opponuntur v̄tutibus theologicis. ¶ Ad
illud quod obr̄ ꝙ pena ⁊ culpa habent fieri ꝯ
idem. dō ꝙ illud nō hꝫ ueritatē loquendo pre
ciſe ꝑ eo ꝙ ꝑ peccato uoluntatis totū corpus
habet puniri. Uerum eſt tamē ꝙ ſicut uolun-
tas ē principiū peccandi. ita principalr̄ punitur
vnde ⁊ uermis ꝯſcie plus eſt afflictiuus volun
tatis prout eſt deliberatiua q̄ȝ ꝓut eſt natura
quedam ꝓpter mutuā repugnantiā. Utrū aūt
ſola uoluntas ſit ſubiectū pene uel aliq̄d aliud
hoc infra ſuo loco manifeſtabitur. ¶ Ad illō
quod obr̄ ꝙ ꝯſcia que eſt iudicatoriū p̄cedens
ſinderesim eſt recta ⁊ non recta. ergo ⁊ ſinde
resis eſt recta ⁊ nō recta. dō ꝙ non ſequitur.
ꝑ eo ꝙ ipa ꝯſcia non tm̄ ꝯſiſtit in uniuerſali

imo etiã deſcẽdit ad particulare. nec tm̃modo
mouetur motu ſimplici imo etiam collatiuo.
nec mirũ qꝛ ↄſiſtit in rõne cuius quidẽ rõnis ẽ
vnũ ab altero diſcernere ⁊ unũ ad alterũ ↄfer
re. et ideo lꝫ ↄſcia put ſtat i uniuerſali ⁊ mo-
uetur aſpectu ſimplici ſit ſemp recta. put aũt
deſcẽdit ad pticularia ⁊ ↄfert põt fieri erro-
nea ppter hoc ꝙ intermiſcet ſe actus ratiõis
deliberatiue. Et hoc pꝫ ſic. ↄſcia. n. iudeorũ ex
ipo dictamine naturali dictabat ꝙ deo ẽ obe-
diẽdũ. ⁊ ipi poſtmodũ aſſumũt ꝙ deus pcepit
nũc circũciſionẽ ⁊ ciborũ diſcretionẽ. et ex hoc
ↄformatur ↄſcia in pticulari ut ſe circũcidant
⁊ a cibis abſtineãt. error autẽ ille non uenit ex
primo principio qđ quidẽ uerũ fuit ſꝫ uenit ex
aſſumptõe quod quidẽ non fuit ↄſcie put eſt
naturale iudicatoriũ ſꝫ potiꝰ rõnis erronee q̄
quidẽ ſpectat ad liberũ arbitriũ. ſynderesis aũt
ꝙ̃tũ ẽ de ſe mouetur motu ſimplici in remur
murando ꝯ malũ ⁊ in inſtigando ad bonum.
Preterea mouetur ꝯ malũ nõ in hoc uel illud
ſed in uniuerſali. uel ſi aliquo modo inclinetur
ſynderesis in deteſtandũ hoc malum uel illud
hoc non eſt inq̃ꝫtũ hoc ſed inq̃ꝫtũ malũ. ⁊ hinc
eſt ꝙ ſynderesis nõ obliquatur ſicut ↄſciẽtia
errat. Alia etiã poſſet reddi rõ. qꝛ ſynderesis
noiat ipam potentiã naturalẽ put ẽ naturalr̃
habilitata. ↄſcia aũt noiat nõ tm̃ naturalẽ ſed
etiã acq̃ſitũ. et qꝛ natura ꝙ̃tũ eſt de ſemper
recte mouetur. qđ aũt acq̃ritur poteſt habere
⁊ rõnes rectitudinis ⁊ obliquitatis. hinc eſt ꝙ
ſynderesi ſemp exñte recta ↄſcia poteſt eſſe ⁊
recta ⁊ erronea. ¶ Ad illud quod obr̃ ꝙ do-
nũ ſapie eſt circa ſynderesim. dđ ꝙ falſum ẽ.
omnia enĩ dona ⁊ oẽs v̓tutes ⁊ beatitudines
reſpiciunt uoluntatẽ ſ̓ ꝙ eſt deliberatiua. ꝙ
aũt dr̃ ſynderesis poſtulare pro nobis gemiti
bus inenarrabilibꝰ hoc intellr̃ cãliter. quia nos
inſtigat ad gemitus pro malis quibus imerſi
ſumus. ¶ Ad illud quod obr̃ ꝙ bonis medi-
ocribus ↄtingit male uti. dđ ꝙ uerũ ẽ de his q̄
mouentur ad nutũ liberi ar. ſm̃ eius actũ pro
prie intellr̃ uſus ⁊ abuſus. ſynderesis aũt cũ
ſit potentia naturalis. ⁊ naturalr̃ moueatur nõ
ſubeſt imperio liberi ar. ⁊ ideo nõ ſequitur ꝙ
ppter hoc. Preterea eſto ꝙ poſſet illa abuti
adhuc nõ ſeq̃tur ꝙ ppter hoc in ipa eẽt pec-
catũ. ꝗuis enim liberũ ar. abutatur oculo cũ in
tuetur ad ↄcupiſcẽdũ tñ pccm̃ nõ dr̃ eẽ i oculo
peccatũ. n. non eſt in eo q̃uo quis abutitur ſed
potius in abutente.

In parte iſta ſunt q̃ões circa lr̃am.
Et primo queritur de hoc qđ dicit.
ꝙ uelle malũ malũ eſt ſꝫ intelligere
malũ nõ ẽ malũ. Queritur vnde hoc ſit. ⁊ vi
detur ꝙ ſimilr̃ ſit in actu intelligendi ⁊ i actu
uolendi. actus enim reſpicit denoiatõẽ ab ob
iecto. ergo ſicut uelle malũ eſt malũ. ita ⁊ intel
ligere. ¶ Itẽ intelligere dicit motũ a rebꝰ ad
aiaꝫ. ⁊ uelle dicit motũ ab aĩa ad res. ergo ui-
detur ꝙ plus pendeat actus intelligendi a re
intellecta ꝙ̃ꝫ actus uolendi a re uolita. ergo ſi
malicia eſt a uolito ⁊ intellecto potius dꝫ de-
prauari actus intelligendi ꝙ̃ꝫ actus uolẽdi. ¶
Rñ. dđ ꝙ a malicia exñte i obiecto magis de
prauatur actus uolendi ꝙ̃ꝫ actus intelligendi.
Et rõ huius duplr̃ ſumitur. vñ ex parte v̓tu-
tis. quia tanta eſt uis amoris ut tranſformet
amantẽ in amatũ. vñ qui diligit iuſticiã iuſtus
fit. ⁊ qui diligit iniquitatẽ iniquus fit. ⁊ ppte
rea dr̃ de malis ꝙ facti ſunt abhoiabiles ſicut
ea que dilexerunt. non ſic ẽ de actu intelligẽdi
nam etſi aliquo mõ ↄformet nõ tñ tranſfor-
mat. hoc aũt ↄtingit ppter maiorẽ uim unio
nis que conſiſtit in ipo amore. ſicut enim dicit
Dio. amorẽ dicimus uim unitiuã. ppterea dr̃
i. cor. vi. Qui adheret deo unus ſpiritus fit.
Alia eſt rõ ex parte obiecti. Bonũ. n. inq̃ꝫtũ
bonũ eſt obiectũ affectus non intellectus. itel
ligentie aũt ⁊ memorie obiectũ ẽ uerũ ſub rõe
ueri uel bonũ ſub rõne ueri. ⁊ hinc ẽ ꝙ intelle
ctus qñ intelligit falſũ eſt falſus. nõ tñ quãdo
intelligit bonũ eſt bonus. affectus uero nõ dr̃
eſſe falſus quia uelit falſuꝫ ꝙ̃uis dicatur eſſe
malus quia uelit malũ. uel bonus cũ uult bonũ
Uirtus enim a pprio obiecto denoiari habet
Et per hoc pꝫ rñſio ad utrũqꝫ obiectũ. Illud
aũt melius infra patebit di. xl. vbi inq̃rit ma
giſter utrũ peccatũ omne habeat eẽ a uolũtate
¶ Itẽ queritur de hoc quod dicit ꝙ ſuperior
ſcintilla rõnis bonũ uult ⁊ malũ ſemp odit. Sꝫ
ꝯ. Impoſſibile ẽ ſimul ⁊ ſemel uoluntatẽ mo-
ueri motibꝰ ↄ̃rijs uel etiã diſpatis. ſꝫ hõ aliqñ
uult malum. ergo nõ uidetur ꝙ illa hora uelit
bonũ. falſum ergo dicit cuꝫ ait ꝙ illa ſcintilla
ſemp uult bonũ. Si tu dicas ꝙ uoluntas natu
ralis ⁊ deliberatiua ſunt diuerſe potentie ⁊ ita
ſimul poſſunt moueri diuerſis motibꝰ. Cõtra

in lr̄a precedēti habetur ⁊ etiā ɔ̄ñtl q̄ illa uo-
lūtas que uult bonū grā̄ aduenīente liberatur
⁊ adiuuatur. ſi ergo uoluntas que a grā̄ libera
tur ⁊ adiuuatur hec ē in qua habꝫ ɔſiſtere pec
catū. uidetur q̄ eadē ſit potētia uolūtatis qua
homo naturalr̄ uult bonū ⁊ qua aliqñ uult ma
lū. Si tu dicas q̄ eadē ē uoluntas tñ diſpoſita
diuerſis habitibus. et ƀ illoꝝ habituū diuerſi-
tatē pōt habere diuerſos motus. Obr̄ ɔ̄ hoc.
qꝛ illa potentia ē unica ⁊ ſimplex. ergo q̄ndo
ɔuertit ſe ad actū unius habitus nō pōt ſe cō-
uertere ſimul ⁊ ſemel ad actū alterius habit⁹.
⁊ ita non mouetur ſimul ⁊ ſemel bene ⁊ male
Nō ergo ſemꝑ uult bonū. q̄ ſi hoc ɔcedatur
eſt rō in ɔ̄rium q̄ nulla uirtus deſtituitur ſua
naturali ⁊ ꝑpria opatione. ⁊ maxime uirtus
naturalis cuius ē moueri uniformiter. ergo vi
detur q̄ actus uoluntatis naturalis qui eſt ap
petere bonū ſimul ſtet cū actu uoluntatis deli
beratiue qui eſt uelle maluꝫ. ¶ R. ꝺō q̄ ſicut
dicit magr̄ in lit. duo ſunt hic modi ꝺōi. q̄daꝫ
.n. dicunt q̄ actus quo uoluntas naturalr̄ uult
bonū non eſt diuerſus uel diſtinctus ab eo q̄
uoluntas uult deliberatiue malū. ſꝫ ſicut malo
culpe in actu exteriori ſubſternitur bonū natu
re. vnde unus ⁊ idem actus ē bonus bonitate
nature ⁊ malus malicia moris. ſic dicūt intelli
gi ⁊ in uoluntate q̄ uoluntas naturaliter vult
bonū inq̄ꝫtuꝫ uult actū ſubſtratū. vult nihilo-
minus malū inquantū illū actū deformat. Sꝫ
illud nō ſufficit dicere. qm̄ cum Ambro. dicit
q̄ homo uult naturaliter bonū nō intelligit de
bono nature tm̄ quod quidem eſt actus uolun
tatis ſed etiā moris. vult enim iuſticiā ⁊ odit
iniuſticiā naturali uoluntate. Et propterea eſt
alius modus dicēdi quē magiſter ponit in lit.
q̄ duo ſunt motus. ⁊ alius eſt motus quo vo
lūtas naturaliter appetit bonū. ⁊ alius quo uo
luntas deliberatiue uult malū. vtrū aūt poſſit
eſſe ſimul hoc magiſter nō determinat. Et ɔ̄
hoc eſt duplex opinio doctoꝝ. quidā .n. dicunt
q̄ pñt eē ſimul. ꝑ eo q̄ actus deliberatiuus ñ
excludit actū naturalē. ⁊ unus illoꝝ actuū eſt
uoluntatis ut mouetur naturaliter. ⁊ alter vt
mouetur deliberatiue. ſed qm̄ voluntas natu-
ralis ⁊ deliberatiua ƀ q̄ oſtenſum fuit una eſt
potentia. ⁊ eadē potentia quando plene moue
tur in bonū uel in malū nō pōt ſimul ⁊ ſemel
moueri motu oppoſito ⁊ etiaꝫ diſpato ꝑpter

ſimplicitatē potētie. Ideo dixerunt alij q̄ mo
tus uoluntatis naturalis non eſt ſemper actu-
aliter in bonū. ⁊ qđ dicit magiſter i lit. q̄ ſem
per uult bonū hoc intelligitur habitudinaliter
Impeditur aūt ⁊ ſuffocatur per maliciā uolun
tatis deliberatiue ut non exeat in actū ſicut ē
in damnatis in quibus ſyndereſis nō inſtigat
ad aliquod bonū ⁊ iuſtum. quicquid aūt ſit de
hoc utrū poſſit ſimul eſſe motus uoluntatis
ꝑut eſt natura cū motu uoluntatis ut ē delibe
ratiua. hoc tñ ueꝝ eſt q̄ uoluntas naturaliter
que bonū appetit nō ē ſemper in ſuo actu. qꝛ
non ſemper cogitat de bono. ⁊ cum etiā cogi-
tat frequenter nullo modo afficitur. ⁊ ideo lr̄a
illa exponenda ē q̄ hoc q̄ dico ſemper dicat
ɔtinuitatē quantū ad habitū uolendi nō q̄ꝫtuꝫ
ad actū. Et qđ obijcit q̄ v̄tus non priuatur ꝑ
pria operatiōe. ꝺō q̄ illud intelligitur de opa
tione ſubſtantiali que reſpicit eſſe rei. De opa
tione uero ɔuenienti que eſt reſpectu alicuius
extrinſeci nō ſemper habet ueritatē q̄ nō pri
uetur actione. fere .n. oēs v̄tutes uidemus in
ſuis actibus recipere interpellatōeꝫ. nec tñ ex
hoc dicimus eas eē ocioſas uel ꝑpria opatiōe
priuari dū in actus ꝑprios ſunt nate exire ꝑ
loco ⁊ tp̄e. ¶ Itē queritur de hoc quod dicit.
Ante grā̄m lꝫ naturaliter homo uelit bonum
nō tñ opꝫ ɔcedi habere bonam uoluntatē. Et
uidetur q̄ imo. quia ueriori modo ineſt alicui
quod ineſt ei naturaliter q̄ꝫ quod ineſt accidē-
taliter. ergo ſicut ſequitur ſi deliberatiue uult
bonū q̄ habeat bonā uoluntatē. ita ſequetur
q̄ ſi naturaliter uult bonū q̄ habeat bonā uo
luntatē. ¶ Iteꝫ qđ naturale ē non aſſueſcit in
ɔtrariū. ergo ſi homo naturaliter uult bonuꝫ
nunq̄ꝫ aſſueſcit uelle malū. ſed aſſueſcit uelle
malū. falſū ergo dicit cū ait q̄ homo naturalr̄
uelit bonū. aut ſi dicit ueruꝫ uidetur ꝑ hoc q̄
hō naturaliter uelit bonū q̄ ſit ſimpliciter bo
nus. ¶ R. ꝺō q̄ bonitas uoluntatis inchoat
in appetitu naturali ⁊ ɔſūmatur in v̄tute deli
beratiua. nec ē uoluntas ſimplr̄ bona et recta
niſi ſit recta inq̄ꝫtū mouetur deliberatiue. ⁊ ñ
inq̄ꝫtū mouetur naturaliter. et ideo ſicut illud
argumentū non ualet imo ē ibi fallacia ƀ q̄d ⁊
ſimplr̄. Ille eſt caſtus naturaliter. ergo ē caſt⁹
ita illud non ſeq̄tur. Ille uult bonū naturaliter
ergo habet bonā uoluntatē. ¶ Ad illud quod
obr̄ q̄ v̄iori mō ineſt qđ ineſt naturalr̄ ⁊c. ꝺō

q̄ illa ꝯparatio ỽitatē h3 ubi illud quod ineſt
accñtaliter nō preſupponit illud qđ ineſt natu
ralr. cū aūt preſupponit tūc non habet ỽitatē
Sicut eni meli⁹ eſt bene viuere q̄3 viuere. q̄a
bene viuere preſupponit viuere. ſic melior ē
volūtas q̄ recte mouet̄ ⁊ naturalr ⁊ delibera
tiue q̄3 naturalr tm̄. ¶ Ad illud quod obī̄ q̄
naturale nō aſſueſcit i ꝯtrariū. dđ q̄ illud ue
rū eſt de eo qđ ē ſimplr naturale. ſ. de eo qđ
a natura inchoatur ⁊ ꝯſūmat̄. ſed hoc nō eſt
ueꝝ in eo qđ inchoat̄ a natura ⁊ ꝯſūmatur ab
aſſuetudine uel etiam a grā. ⁊ tale ē uelle bo
nū. Et per hoc patet q̄ dicitur i lit. i hac pte.

¶ Diſtinctio. xl.

Oſt hoc de actib⁹ adijciēdū videt̄
⁊c. ¶ Supra oñdit magiſter q̄liter
volūtas ex fine habeat rectifica-
ri ⁊ deprauari. In hac pte itendit
oſtendere q̄lr act⁹ ⁊ opa rectificari habeant ⁊
deprauari ex affectu ⁊ fine. Et q̄m obliquum
h3 cognoſci p rectū ⁊ malū p bonū. ideo pars
iſta h3 ptes duas. In prima parte inq̄rit ma-
giſter quō itentio faciat op⁹ bonū. In ſecūda
pte inq̄rit quō ex obliq̄tate itentōis ſine vo-
lūtatis hēat fieri op⁹ malū. ibi Cūq3 itētio ut
ſupra dictū ē op⁹ bonū faciat ⁊c. ¶ Prima pars
diuiditur i partes duas. In q̄rū prima magr̄
oñdit q̄lr act⁹ penſari habēt boni uel mali ex
itentōe ⁊ fine. In ſecūda q̄rit vtrū generaliter
hoc ſit ueꝝ q̄ bonitas operū cauſet̄ ex boni-
tate itentōis. ibi S3 q̄rit̄ vtrū opera oia hois
⁊c. ¶ Et illa ſecūda ſubdiditur i partes tres. In
q̄rū prima recitat diuerſoꝝ opionē. In ſecūda
ꝯfirmat alteraȝ illaꝝ auctoritate aug. ibi Sed
aug⁹ euidētiſſime docet. ⁊c. In tertia ỽo redit
ad ꝯfirmāda reliq̄. ibi Que tn̄ q̄dā ꝯtēnūt ⁊c.

D intelligētiā aūt h⁹ ptis i qua ma
giſter principaliter agit de bonitate
opeꝝ quā hñt ex itentōe incidit hic
q̄ſtio circa duo. ¶ Et primo q̄ritur de bonita
te quā opa ab itētōe recipiūt. ¶ Secūdo ỽo
q̄ritur de bonitate quā opa itentōi ſupaddūt.
¶ Lirca primū q̄runtur tria. ¶ Primo q̄ritur de
bonitate opeꝝ q̄3tū ad q̄litatē. utꝝ. ſ. qualitas
opeꝝ q̄litati itētōis gn̄alr̄ corrn̄deat. ¶ Scđo
q̄ritur q̄3tū ad q̄3titatē. ſ. utꝝ q̄3tū q̄ſq3 inten
dit tantū faciat. ¶ Tertio q̄ritur q̄3tū ad ne
ceſſitatē. utrū. ſ. bona intentio abſq3 operibus
ad ſalutē ſufficiat.

Circa primū ſic pceditur ⁊ q̄ritur utꝝ
q̄litas opeꝝ ſemp rn̄deat q̄litati iten
tōis. Et hoc ē q̄rere utꝝ oē op⁹ qđ
fit bona itentōe ſit bonū. ¶ Et q̄ ſic videtur.
Primo auctoritate Ambr. quā magr̄ adducit
in lit. Affectus opi tuo nomen iponit. ſi ergo
denoiatio opis ē a q̄litate. ⁊ itentio ſiue affe-
ct⁹ op⁹ denoiat. uidetur etiā q̄ iformet q̄lita
te ſua. ¶ Itē arbor bona q̄ opatur h̄ q̄ bona
facit ſemp fructū bonū. ſ3 uolūtas q̄ ē arbor
cū bona itentōe opatur h̄ q̄ bona opat̄. ergo
uidetur q̄ faciat op⁹ bonū. ¶ Itē act⁹ nō eſt
meritori⁹ nec demeritori⁹ niſi q̄ uolūtari⁹. et
uolūtas nō ē bona nec ē mala niſi ex intētiōe
ſicut oñſuȝ ē ś. ſi ergo bonitas uoluntatis fa
cit bonitatē i ope. ⁊ bonitas itentōis facit bo-
nitatē i uolūtate. ergo a primo q̄litas operis
cātur a q̄litate itētōis. ¶ Itē potēti⁹ ē bonū re
ſpectu boni q̄3 malū reſpectu mali. ſ3 q̄lecūq3
ſit op⁹ ⁊ q̄3tūcūq3 ſit bonū. deprauari pōt per
malā itentionē. ergo multo forti⁹ q̄lecūq3 ſit
op⁹ ⁊ q̄3tūcunq3 malū rectificari pōt ex bona
itentōe. Et pōt h⁹ argumenti illatio ꝯfirmari
q̄ſi a minori ⁊ a ſimili ⁊ p ꝯueniētiā in ipo. q̄3
ſi oppoſitū ē cā oppoſiti ⁊ ppoſitū ē cā ppo
ſiti. ſi ergo mala itentio ſemp cāt malū. bona
ſemp cāt bonū. ¶ Itē eſto q̄ aliq̄s faciat op⁹
malū bono fine ita q̄ malicia ſit i ope ⁊ boni
tas i itentōe. aut itentio pmanet bona opere
exn̄te malo. aut itentio fit mala ex opere ma
lo. aut itentio facit op⁹ bonū. Si primo mō.
ergo ſimul ⁊ ſemel meretur q̄s ⁊ demerebit̄
qđ ē impoſſibile. Si ƀo mō. ¶ S3 ꝯ. Op⁹ ē effect⁹
itentōis. ſ3 effcūs nō ifluit i cām ſ3 poti⁹ ecō-
uerſo. ergo poti⁹ itentio coicat ppriētatē ſuaȝ
opi q̄3 op⁹ itentōi. ergo ſi itētio ē bona nec̄e ē
opus eē bonū qđ ex ipa pcedit. ¶ Itē q̄3tū-
cūq3 opus de ſe ſit malū ſi tn̄ fiat ab eo q̄ opa
tur oio pter itentōeȝ ſicut ab eo qui oio caret
uſu rōis nō ē aliquo mō culpabile. ergo ſi pri
uatio itentōis op⁹ q̄3tūcūq3 de ſe malū pōt pri
uare malicia ⁊ facere q̄ nō ſit malum malicia
moris. pari rōe uidetur q̄ rectificatio itentōis
op⁹ q̄3tūcūq3 de ſe malū pōt facere bonū ⁊ re
ctū. ¶ S3 ꝯ. Aug. de ſcō vic. Amor tranſfor-
mat amantē i amatū. hoc aūt nō dr̄ ecōuerſo
ergo q̄liſcūq3 ſit itentio ſi uolūtas i elit maluȝ
neceſſe ē eā effici malā. ergo nō uidetur q̄ q̄li
tas opis corrn̄deat q̄litati itentōnis. ¶ Item